

ÖVERSIKTSPLAN TIDAHOLM

DEL 3 MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING (MKB)

ANTAGANDEHANDLING 2021-10-08

ANTAGEN AV KOMMUNFULLMÄKTIGE 2021-11-29

BESLUTET VANN LAGA KRAFT 2021-12-27

ÖVERSIKTSPLAN TIDAHOLM

Del 3 Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

KUND

Tidaholms kommun

KONSULT

WSP Samhällsbyggnad

Ullevigatan 19
402 51 Göteborg
Tel: +46 10 722 50 00
WSP Sverige AB
Org nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm
www.wsp.com

KONTAKTPERSONER

Uppdragsledare WSP

Anna-Kajsa Gustafsson
anna-kajsa.gustafsson@wsp.com

Handläggare WSP

Maria Westlander Bogårdh
maria.westlander.bogardh@wsp.com

Handläggare WSP

Tobias Dahmm
tobias.dahmm@wsp.com

Handläggare WSP

Adam Augustsson
adam.augustsson@wsp.com

UPPDRAGSNAMN
ÖP Tidaholm

UPPDRAGSNUMMER
10236063

FÖRFATTARE
Maria Westlander Bogårdh,
Tobias Dahmm

DATUM
2021-10-07

Granskad av
Jessica Andersson

Godkänd av
Anna-Kajsa Gustafsson

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	4
1 INLEDNING	8
BAKGRUND	8
GÄLLANDE PLANER	8
2 MILJÖBEDÖMNING	8
SYFTE	8
AVGRÄNSNING	9
METOD	10
3 ÖVERSIKTSPLAN OCH ALTERNATIV	13
ALTERNATIVA UTVECKLINGSMÖJLIGHETER	13
REFERENSALTERNATIV	13
ÖVERSIKTSPLANEFÖRSLAG	14
4 ÖVERSIKTSPLANENS BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN	18
MARKANVÄNDNING SAMT HUSHÅLLNING MED NATURRESURSER	19
KLIMAT, TRANSPORTER OCH ENERGI	24
NATURMILJÖ, REKREATION OCH FRILUFTSLIV	28
VATTEN	39
KULTURMILJÖ	44
EKOSYSTEMTJÄNSTER	49
5 AVSTÄMNING MOT MILJÖKVALITETSMÅL	50
6 AVSTÄMNING MOT MILJÖKVALITETSNORMER	56
MILJÖKVALITETSNORMER FÖR LUFT	56
MILJÖKVALITETSNORMER FÖR FISK- OCH MUSSELVATTEN	56
MILJÖKVALITETSNORMER FÖR YT- OCH GRUNDVATTENFÖREKOMSTER	56
MILJÖKVALITETSNORMER FÖR BULLER	57
7 SAMLAD BEDÖMNING	57
MILJÖASPEKTER	57
PÅVERKAN PÅ RIKSINTRESSEN OCH MILJÖKVALITETSNORMER	60
MÅLUPPFYLLELSE OCH MÅLKONFLIKTER	62
OSÄKERHETER	63
8 UPPFÖLJNING	63
9 REFERENSER	65

SAMMANFATTNING

Bakgrund

Tidaholm kommun arbetar med att ta fram en ny kommuntäckande översiktsplan. Granskningen pågick från den 15 mars till den 16 maj 2021 och var det andra samrådstillfället. Det första samrådstillfället pågick från den 25 mars till den 2 juni 2019. Föreliggande miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tillhör Tidaholms kommuns översiktsplan och redovisar de konsekvenser som följer av de ställningstaganden och strategier som kommunen beskriver i granskningshandlingen av planförslaget.

Referensalternativ

Referensalternativet i föreliggande MKB utgörs av ett framskridet nuläge för markanvändningen år 2030, samt fördjupad översiktsplan för Tidaholms stadsbygd (FÖP2009). Gällande översiktsplan från 1990 har brister och kan inte anses vara aktuell. Med översiktsplanen från 1990 kommer samhällsutvecklingen i Tidaholms kommun i större utsträckning att ske utan stöd från översiktsplanen. Referensalternativet innehåller därmed antaganden inkluderande bland annat att den kommunala planeringen inte blir lika styrd och reglerad samt att bebyggelsen i större utsträckning antas bli mer spridd.

Planförslag

Planförslaget innehåller ett antal prioriterade utvecklingsområden för bebyggelse. Huvudfokus ligger på att förtäta och utvidga Tidaholm tätort. Utvecklingen innebär, förutom bebyggelse, även gator, gång- och cykelvägar samt grönområden. Vid utveckling på landsbygden prioriteras tätorterna Madängsholm och Ekedalen med deras närmaste omgivningar och därefter Fröjered, Folkabo och sista prioritet har Kungslena.

Kopplingar mellan utvecklingsområden med bebyggelse ska stärkas genom anläggande av nya cykelvägar samt genom bra kollektivtrafikförbindelser mellan de mindre tätorterna och Tidaholms tätort.

Viktiga tätortsnära grönområden inkluderar Hellidsbergets naturområde intill Tidaholms tätort. De naturvärden som finns i västra och östra delen av kommunen är vidare utpekade som gröna, värdefulla områden. Särskilt värdefullt är Hökensås där en del även pekas ut som tyst område. Gröna stråk bör utredas så att ett samband mellan de två naturområdena hittas.

Ån Tidans utgör en mycket viktig del av Tidaholms kommuns identitet. Områden längs ån ska utvecklas så att turismen främjas och Tidaholms stadskärna ska längs ån utvecklas med fokus på mötesplatser såsom parker och promenadstråk.

Översiktsplanens inriktning är att möjliggöra etablering av fler verksamheter i kommunen och ett utredningsstråk för industri har föreslagits. Exakt lokalisering ska dock utredas vidare och specificeras när planläggning blir aktuellt.

Konsekvenser av översiktsplan 2030

Markanvändning samt hushållning med naturresurser

Sammantaget bedöms planförslaget innebära små negativa konsekvenser för markanvändning samt hushållning med naturresurser. Det är oundvikligt att nya bebyggelse tar naturmark i anspråk. Påverkan är antingen direkt, där värdefulla miljöer

försvinner, eller indirekt då förutsättningar för naturmiljön ändras. Översiktsplanen har dock ställningstaganden som medför att de negativa konsekvenserna minimeras.

Den bebyggelseutveckling som sker i referensalternativet bedöms bland annat bli mer utspridd där värdefull jordbruk- och skogsmark sannolikt tas i anspråk i högre grad. Möjligheterna till effektiv och hållbar styrning av bebyggelseutveckling inklusive verksamheter bedöms vara sämre utan en aktuell, kommunövergripande översiktsplan. Referensalternativet bedöms därför innebära måttligt negativa konsekvenser för aspekten markanvändning samt hushållning med naturresurser.

Klimat, transporter, energi

Negativa konsekvenser bedöms uppstå på grund av en ökad befolkningsmängd och ett ökat transportbehov. Den planerade bebyggelseutvecklingen tar enligt planförslaget dock hänsyn till kollektivtrafiklägen och skapar förutsättningar för en utveckling av gång- och cykelnät samt en utveckling av kollektivtrafiken. Utbyggnad av planerade gång- och cykelbanor bör dock ske i högre takt än vad som föreslås i planen. Planförslaget betonar vidare satsningar på såväl bredband som vindkraft, vilket är positivt ur klimatsynpunkt. Sammantaget bedöms planförslaget innebära små negativa för aspekten Klimat, transporter och energi.

En avsaknad av aktuell översiktsplan kan antas medföra en sämre koordinerad kommunal styrning med mer osammanhängande infrastruktur och risk för mer spridd bebyggelse. Detta kan i sin tur leda till ökad bilism och högre utsläpp av växthusgaser samt att förutsättningarna för att skapa ett hållbart resande i Tidaholm försämras. Sammantaget bedöms konsekvenserna för referensalternativet bli måttligt negativa för aspekten Klimat, transporter och energi.

Naturmiljö, rekreation och friluftsliv

Ny bebyggelse tar mark i anspråk och kan leda till konflikter med naturmiljön samt bevarandevärda naturområden såsom riksintressen, Natura 2000-områden och naturreservat. Planförslaget innehåller ställningstaganden som skapar förutsättningar för att minska eller eliminera negativa konsekvenser vid exploatering, exempelvis framtagande av en grönstrukturplan och ett gestaltningsprogram samt en utveckling av turism och friluftsliv vilket bedöms leda till bättre rekreativsmöjligheter. Tidaholms kommun har pekat ut en del av Hökensås som ska utgöra ett tyst område och skyddas vid exploatering vilket bedöms bidra positivt med avseende på rekreation och friluftsliv. Översiktsplaneringens översiktliga nivå gör det dock svårt att dra slutsatser om konsekvenser. Viktiga faktorer inkluderar kommunens avvägningar i den fortsatta planeringsprocessen och att ny bebyggelses utformning regleras i detaljplanläggning, där det är viktigt att beakta områdets värden. Sammantaget bedöms det bli små negativa konsekvenserna för aspekten naturmiljö, rekreation och friluftsliv.

En avsaknad av aktuell översiktsplan bedöms innebära sämre möjligheter för kommunen att styra bebyggelseutvecklingen. Detta uppskattas leda till en mer spridd och okontrollerad exploatering med en större påverkan på naturmiljön samt värden för friluftsliv och rekreation. Konsekvenserna för referensalternativet bedöms bli små till måttligt negativa för aspekten.

Vatten

Den nya översiktsplanen bedöms sammantaget medföra positiva konsekvenser avseende aspekten vatten. Enligt planförslaget ska kommunen sträva efter att en större andel fastigheter ska vara anslutna till det kommunala avloppet och bostadsbebyggelsens lokalisering ska bidra till en förbättrad VA-situation. Kapaciteten i kommunens reningsverk bedöms vara tillräcklig.

I referensalternativet ökar risken för en mer utspridd bostadsetablering utanför det kommunala VA-området, vilket kan medföra fler enskilda avlopp. Planeringen riskerar vidare att inte beakta dagvattenhantering samt klimatförändringens skador och risker. En bristande klimatanpassning kan påverka kommunens vattenkvalitet negativt. Det bedöms även bli svårare att uppnå miljö kvalitetsnormer för vatten vilket medför negativa konsekvenser för aspekten. Sammantaget bedöms referensalternativet medföra måttligt negativa konsekvenser.

Kulturmiljö

Översiktsplanen innebär på övergripande nivå positiva konsekvenser. Dock saknas kunskapsunderlag för miljöer tillkomna efter 1960 samt för planerad utveckling som berör riksintressen för kulturmiljövården. Det senare innebär att det inte kan uteslutas att påtaglig skada uppstår i ett senare skede.

Referensalternativet utan ÖP bedöms innebära en mer kortsiktig planering med följden att kulturmiljöutredningar och konsekvensbedömningar inte tas fram i tidiga skeden i lika stor utsträckning. Sammantaget bedöms referensalternativet innebära oförändrade konsekvenser mot nuläget.

Ekosystemtjänster

Det har ännu inte kartlagts vilka ekosystemtjänster som finns inom Tidaholms kommun. Denna aspekt bedöms därför inte i föreliggande MKB.

Miljömål

Översiktsplaneförslaget bedöms till stor del bidra till att gällande miljömål uppfylls, men med några undantag. I Tabell 1 nedan visas en sammanfattning över översiktsplaneförslagets påverkan miljömålsuppfyllelsen för respektive miljömål.

Tabell 1. Sammanfattning över översiktsplaneförslagets påverkan på miljömålsuppfyllelsen för respektive miljömål.

Miljömål	Översiktsplaneförslagets påverkan på miljömålsuppfyllelsen
 <u>Begränsad klimatpåverkan</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen negativt.
 <u>Frisk luft</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
 <u>Bara naturlig försurning</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.
 <u>Giftfri miljö</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
 <u>Skyddande ozonskikt</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms inte beröra miljömålet <i>Skyddande ozonskikt</i> .

	<u>Säker strålmiljö</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms inte beröra miljömålet <i>Säker strålmiljö</i> .
	<u>Ingen övergödning</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
	<u>Levande sjöar och vattendrag</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
	<u>Grundvatten av god kvalitet</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.
	<u>Hav i balans samt levande kust och skärgård</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.
	<u>Myllrande våtmarker</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
	<u>Levande skogar</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
	<u>Ett rikt odlingslandskap</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen negativt.
	<u>Storslagen fjällmiljö</u>	Naturtyper för miljömålet <i>Storslagen fjällmiljö</i> är inte aktuella i Tidaholm och bedöms därför inte i denna MKB.
	<u>God bebyggd miljö</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
	<u>Ett rikt växt- och djurliv</u>	Översiktsplaneförslaget bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.

MKN

Miljö kvalitetsnormerna för buller och luft bedöms inte överskridas i kommunen, men de kapacitetshöjande åtgärderna på väg 26 och väg 193 innebär att mängden trafik på sikt kommer att öka vilket bedöms försvåra möjligheten att uppfylla MKN för luft och buller längs sträckorna i framtiden. Sammantaget bedöms inte översiktsplanens ställningstaganden motverka miljö kvalitetsnormerna för buller, yt- och grundvattenförekomster eller luft inom kommunen i någon större utsträckning.

1 INLEDNING

BAKGRUND

Tidaholms kommun arbetar tillsammans med WSP Sverige AB med att ta fram en ny kommuntäckande översiktsplan. Denna kommer att behandla den tänkta utvecklingen i kommunen fram till år 2030. Granskning av översiktsplanen pågick från den 15 mars till den 16 maj 2021 och var det andra samrådstillfället. Det första samrådstillfället pågick från den 25 mars 2019 till den 2 juni 2019. Förslaget till översiktsplan har sedan dess bearbetats vidare.

Tidaholms kommun har gett WSP Sverige AB i uppdrag av att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Föreliggande MKB tillhör Tidaholms kommuns granskningshandling av Översiktsplan 2030 och bygger på de planhandlingar som är daterade 2021-10-08.

Uppdragsansvarig hos WSP är Anna-Kajsa Gustafsson. Författare till denna MKB är:

- Adam Augustsson, WSP Samhällsbyggnad Göteborg
- Tobias Dahmm, WSP Samhällsbyggnad Göteborg
- Maria Westlander Bogårdh, WSP Samhällsbyggnad Göteborg

Granskare har Jessica Andersson, WSP Samhällsbyggnad Karlskrona, varit.

GÄLLANDE PLANER

Idag är den juridiskt gällande översiktsplanen "Översiktsplan 1990 Tidaholms kommun". Denna antogs av kommunfullmäktige 1991-06-17. Den nya översiktsplanen som håller på att arbetas fram avser att ersätta denna vid laga kraft.

Utöver gällande översiktsplan finns i kommunen en fördjupad översiktsplan "Framtidsplan 2020, fördjupad översiktsplan för Tidaholms stadsbygd", vilken är antagen av kommunfullmäktige 2009-12-14. Även denna avses att upphävas i samband med att den nya översiktsplanen vinner laga kraft.

Tidaholms kommunalfullmäktige antog år 2010 en vindbruksplan. I planen redovisas vilka områden kommunen prioriterar för uppförande av vindkraftverk och vilka områden som anses olämpliga. En större revidering av vindbruksplanen planeras påbörjas under 2022.

2 MILJÖBEDÖMNING

SYFTE

Enligt 4 kap. 2 § plan och bygglagen och 6 kap. 11 § miljöbalken ska en miljöbedömning göras när en kommun upprättar en plan eller ett program som kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Översiktsplaner anses som huvudregel alltid medföra betydande miljöpåverkan ska därmed alltid miljöbedömas. Det innebär att en miljökonsekvensbeskrivning ska utarbetas. Kommunen ska samråda med länsstyrelsen kring omfattningen och detaljeringsgraden för konsekvensbeskrivningen.

Syftet med en miljöbedömning är "att integrera miljöaspekter planen så att den hållbar utveckling främjas" (6 kap.11 § miljöbalken). Miljöbedömningen ska fungera som stöd för samt ge underlag till arbetet med att hitta en lämplig utformning av planen. Den ska vara

pådrivande för ökad miljöhänsyn och göra det möjligt att redan i planarbetet väga miljökonsekvenser mot andra viktiga faktorer.

Översiktsplanen anger framtida mark- och vattenanvändning på en övergripande nivå, därmed är även MKB:n av en övergripande karaktär. I den mer detaljerade planeringen, detaljplaneläggningsen, kommer vissa enskilda detaljplaner att kräva separata miljökonsekvensbeskrivningar i enlighet med de miljöbedömningar som görs.

Miljöbedömningen har genomförts av WSP Sverige AB på uppdrag av Tidaholms kommun, parallellt med framtagandet av den nya översiktsplanen. Bedömningen har utgått från befintligt underlagsmaterial som tillhandhållits av Tidaholms kommun och av länsstyrelsen. En förteckning över underlagsmaterial finns i referenslistan längst bak i miljökonsekvensbeskrivningen. Nuläge utgörs bland annat av beskrivningar i del 2 *Tidaholm idag*.

Föreliggande MKB utgör en del av antagandehandlingen för översiktsplanen. I samband med samråd och granskning har tillfälle givits att lämna synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen.

AVGRÄNSNING

Samråd

Samråd om avgränsningen av miljöbedömningen hölls 2018-06-18 där länsstyrelsen, WSP och kommunen var närvarande. Vid samrådet redovisades ett förslag till avgränsning, vilket bland annat omfattade de aspekter som har bedömts medföra en betydande miljöpåverkan, samt vilka alternativ som planerades att redovisas.

Länsstyrelsens synpunkter vid samrådsmötena har beaktats i det fortsatta arbetet med miljöbedömningen.

Aspekter och nivå

Miljökonsekvensbeskrivningens detaljeringsgrad är anpassad till översiktsplanens strategiska karaktär. Översiktsplanen är vägledande vid till exempel upprättande av fördjupade översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser samt vid prövning av bygglov, liksom när kommunen eller andra myndigheter fattar andra beslut som rör mark- och vattenanvändningen i kommunen. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande. Denna miljöbedömning har samma detaljeringsgrad som översiktsplanen. Det betyder att planens miljöpåverkan oftast beskrivs på systemnivå och analyserna generellt inte avser enskildheter eller enskilda objekt. Miljöpåverkan som inte har bedömts vara betydande har inte behandlats.

En bedömning på vilket sätt planen riskerar att medföra betydande miljöpåverkan och vilka miljöaspekter som bedömts vara viktiga att belysa har gjorts grovt i detta inledande skede och en avgränsning av konsekvensbeskrivningens innehåll har gjorts i samråd med länsstyrelsen (se kap. Samråd). Miljökonsekvenser kommer i denna MKB redovisas för:

- Markanvändning samt hushållning med naturresurser
- Klimat, transporter och energi
- Naturmiljö, rekreation och friluftsliv
- Vatten
- Kulturmiljö
- Ekosystemtjänster

Miljökonsekvensbeskrivningen redovisar även uppfyllelse av miljökvalitetsmål och miljökvalitetsnormer.

Effekter och konsekvenser för vindbruk behandlas inte i föreliggande MKB då dessa redan är utredda och behandlade i samband med upprättandet av vindbruksplanen.

Tidsmässig avgränsning

Tidshorizonten i denna MKB är satt till år 2030, vilket är samma tidshorizont som används för översiktsplanen. De förändringar och konsekvenser som planen kan förväntas ge upphov till kommer i de flesta fall att framträda successivt under tidsperioden fram till år 2030. Vissa förändringar och konsekvenser kan även uppstå senare. Bedömningarna av planförslaget och referensalternativet görs därför utifrån en tänkt situation år 2030.

Geografisk avgränsning

Den rumsliga avgränsningen är för de flesta aspekter densamma som avgränsningen av översiktsplanen, det vill säga kommungränsen. För vissa miljöaspekter kan avgränsningen dock variera och kan även komma att omfatta områden utanför kommunens gränser. Vattenfrågor behandlas exempelvis ur ett avrinningsområdesperspektiv. För översiktsplanens påverkan på klimatet (utsläppen av växthusgaser) är konsekvenserna globala. I bedömningen beaktas dock endast de utsläpp som sker i Tidaholms kommun och utsläpp som sker på annan plats, exempelvis till följd av konsumtion i kommunen, beaktas inte.

METOD

Bedömningsmetodik

Miljökonsekvensbeskrivningen redogör för bedömningen av miljöpåverkan av planens syfte, generella och områdesspecifika ställningstaganden inom de områden som identifierats. Konsekvenserna av planens ställningstaganden kommer att bedömas och redovisas i text under kapitel 4 *Översiktsplanens betydande miljöpåverkan*. För att beskriva en översiktsplans betydande miljöpåverkan används begreppen *påverkan*, *effekt*, *konsekvens* och *förslag på åtgärder*.

- **Påverkan** avser förändring av miljön som planens ställningstaganden medför genom exempelvis fysiskt intrång eller störningar genom buller och visuell förändring.
- **Effekt** är den förändring i miljön som påverkan medför, som till exempel förlust av värdefulla naturmiljöer, buller, förändrad landskapsbild eller luftföroreningar.
- **Konsekvens** är en bedömning och värdering av de effekter som uppkommer för en viss företeelse, till exempel klimatet, människors hälsa eller biologisk mångfald. Konsekvens kan alltså ses som summan av omfattningen av påverkan och intressets värde.
- **Förslag på åtgärder** är förslag på ytterligare miljöanpassningar av översiktsplanen som kan övervägas inför utställningen av planen eller förslag på åtgärder för den efterföljande planeringen, i syfte att undvika eller minimera negativ miljöpåverkan.

I denna MKB har ovanstående begrepp använts beroende på hur långtgående analys som har varit möjlig att göra för de olika miljöaspekterna. Där det inte blir någon väsentlig påverkan har det inte heller bedömts nödvändigt med en konsekvensanalys.

Bedömningsgrunder

Bedömningsgrunder används för att värdera miljöeffekter och fungerar som stöd vid identifiering, kartläggning, beskrivning och bedömning av miljökonsekvenser.

Bedömningsgrunder utgörs av bland annat lagkrav, vedertagna normer och riktvärden, miljökvalitetsnormer (MKN), skyddade områden, värdebeskrivningar, miljökvalitetsmål, projektmål och bevarandeplaner. Bedömningsgrunderna för att värdera miljöeffekten, det vill säga konsekvensbedömningen, kan skilja sig åt mellan de olika miljöaspekterna. Vilka bedömningsgrunder som används i denna MKB redovisas under respektive miljöaspekt.

Vid konsekvensbedömning ska både det aktuella intressets värde och de förväntade effekternas omfattning beaktas, se Figur 1 nedan.

Figur 1. Matris som redovisar påverkan och värde där kombination av dessa avgör konsekvensens storlek.

Beskrivningen av planens positiva och negativa konsekvenser redovisas i en femgradig skala; positiva konsekvenser, inga eller obetydliga konsekvenser samt små, måttliga och stora negativa konsekvenser. De positiva konsekvenserna beskrivs men graderas ej. Se Tabell 2 nedan.

Tabell 2. Konsekvensbedömningens gradering

Grad av konsekvens	Förklaring
Positiv konsekvens	Miljövärde eller intresse stärks eller tillförs. Värdet ökar i omfattning genom att exempelvis en bostad byggs bort, tillgängligheten ökar eller liknande.
Inga eller obetydliga konsekvenser	Begränsad påverkan på värden av lokalt intresse eller inga konsekvenser (ingen märkbar påverkan).
Små negativa konsekvenser	Liten påverkan på värden av nationellt eller regionalt intresse, eller begränsad påverkan på värden av kommunalt intresse. Värdet försvinner inte, men kan påverkas något vad gäller kvalitet.
Måttliga negativa konsekvenser	Begränsad påverkan på riksobjekt eller värden av nationellt eller regionalt intresse, eller betydande påverkan på värden av kommunalt intresse. Värdet försvinner inte, men minskar i omfattning eller kvalitet.
Stora negativa konsekvens	Betydande påverkan på riksobjekt eller regionalt intressanta objekt. Värdet försvinner eller påverkas i hög grad.

Skalan grundar sig på en relation mellan effekternas omfattning och storleken på de värden som påverkas. Denna skalindelning innebär att varje steg får ett stort omfång och att mindre skillnader därmed inte alltid framgår. Konsekvensbedömningarna åtföljs därför alltid av beskrivande texter som innehåller motiveringar till bedömningarna.

Osäkerhet vid bedömning

En MKB är, som vid alla bedömningar, alltid förknippad med osäkerheter. Det finns dels genuina osäkerheter i alla antaganden om framtiden, dels osäkerheter förknippade med analytisk kvalitet och kunskapsläge, så kallade hävbara osäkerheter. Osäkerheter ligger också i att de underlag och källor som använts för miljöbedömningen kan vara behäftade med olika brister. Prognoser och beräkningar kan exempelvis vara missvisande på grund av felaktiga antaganden, felaktiga ingångsvärden eller begränsningar och brister i bakomliggande modeller.

Planens strategiska nivå tillför osäkerheter till bedömningarna. Strategierna är ofta generellt hållna och översiktsplanen innehåller få specificeringar av strategierna i form av exempelvis mer detaljerade handlingsinriktningar och/eller riktlinjer.

De utbyggnadsområden som studeras i denna MKB bör endast ses som principiella utbyggnadsstrategier och inte som exakta eller färdiga utbyggnadsområden. Detta medför att detaljerade konsekvenser för enskilda områden inte kan bedömas i detta skede. I samtliga avsnitt i MKB:n anges ett övergripande resonemang kring om, hur och på vilket sätt alternativen medför stora eller små konsekvenser för respektive miljöaspekt. I kommande planeringsskeden, till exempel planprogram och detaljplaner, avgörs det om det finns behov av mer detaljerade utredningar och/eller upprättande av MKB för detaljplan.

3 ÖVERSIKTSPLAN OCH ALTERNATIV

ALTERNATIVA UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Enligt 6 kap. 12 § miljöbalken ska rimliga alternativ med hänsyn till planens eller programmets syfte och geografiska räckvidd identifieras, beskrivas och bedömas i en MKB för en plan som kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Den geografiska räckvidden av en översiktsplan är lagstadgad varför det i detta fall endast kan handla om alternativa utformningar av planen.

Vid bedömning av vad som i lagens mening kan anses vara "rimliga alternativ" behöver hänsyn bland annat tas till hur preciserat planens syfte är i det aktuella planeringsskedet. En översiktsplans syfte kan förutsättas vara mer preciserat och entydigt i utställningsskedet än i samrådsskedet.

När det gäller Tidaholms kommun har översiktsplanen arbetat efter de prognoser som finns i dagsläget. Planarbetet inte utgått från scenarier eller andra typer av alternativresonemang. Att identifiera flera eller några få alternativa scenarion gällande kommunens utveckling som uppfyller planens syfte och kan anses vara mer sannolika än andra bedöms vara omöjligt. Några realistiska alternativ finns således inte att behandla i miljökonsekvensbeskrivningen och således begränsar sig detta dokument till att beskriva effekter och konsekvenser av översiktsplaneförslaget och referensalternativet.

REFERENSALTERNATIV

En miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla ett så kallat referensalternativ, vilket avser en beskrivning av miljöförhållanden och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs. Referensalternativet avser kommunens utveckling om det nya översiktsplaneförslaget inte vinner laga kraft. Varje kommun är enligt lag skyldig att ha en aktuell översiktsplan. Således är en framtid helt utan översiktsplan inte sannolik. Om den nya planen inte skulle genomföras är det troligt att gällande översiktsplan från 1990 (ÖP1990) får fortsätta att gälla tillsammans med fördjupad översiktsplan för Tidaholms stadsbygd, antagen 2009 av kommunfullmäktige (FÖP2009).

ÖP1990 har brister eftersom den är så pass gammal och kan inte anses vara aktuell då många av de intentioner och förslag som anges i denna redan är genomförda. Därför är det vidare troligt att med översiktsplanen från 1990 kommer samhällsutvecklingen i Tidaholms kommun i större utsträckning att ske utan stöd från ÖP. Mot bakgrund av detta utgörs referensalternativet i föreliggande miljökonsekvensbeskrivning av ett framskridet nuläge för markanvändningen år 2030 samt FÖP2009 för Tidaholms stadsbygd.

Med utgångspunkt från markanvändning, statlig planering, befolkningsutveckling och bebyggelse i kommunen kan ett resonemang föras om miljöns sannolika utveckling och vilka miljöförhållanden som skulle råda i kommunen år 2030. Nedan redovisas kortfattat de antaganden som gjorts för referensalternativet, vilket speglar de samhällsförändringar som förväntas ske fram till år 2030 om översiktsplan 2030 inte genomförs:

- Befolkningen i Tidaholm kommun kommer fortsätta att öka fram till år 2030. Enligt utförda prognoser kommer antalet invånare i kommunen att vara 13 029 invånare år 2027, jämfört med dagens 12 827 invånare (2017). Antalet äldre kommer även att öka i kommunen och genomsnittsåldern förväntas öka från 43,4 år till 43,9 år under prognosperioden.

- En svagare kommunal planering medför ett lägre exploaterings- och bebyggelsestryck på grund av en lägre attraktivitet som bostadskommun.
- Planeringen blir inte lika styrd och reglerad och bebyggelsen antas i större utsträckning lokaliseras utifrån kommersiella utgångspunkter när marknadskrafter styr mer.
- Möjligheten att tillvarata och utveckla kommunens natur- och kulturvärden blir sannolikt lägre i jämförelse med nuläget och översiktsplaneförslaget. Det bedöms även bli svårare att uppnå miljö kvalitetsnormer utan översiktsplan.
- Okoordinerad styrning riskerar att leda till mer spridd bebyggelse längre från kollektivtrafiklägen vilket kan medföra en ogynnsam bostadsetablering längre bort från tätorterna.
- Gällande översiktsplan från 1990 behandlar inte behovet av klimatanpassning. Detta medför en risk för att planeringen inte uppmärksammar behovet av att anpassa samhället och att minimera klimatförändringens skador och risker. Klimatförändringarna ställer bland annat högre krav på dagvattenåtgärder varför en bristande klimatanpassning exempelvis kan påverka kommunens vattenkvalitet negativt.
- Trafikverkets infrastrukturplanering förväntas bli genomförda även i referensalternativet, men utan översiktsplan bedöms samordning med kommunal planering bli sämre. Möjligheten till att uppföra sammanhängande GC-stråk minskar också, vilket leder till en icke tillfredställande trafiksäkerhet. Vägtrafiken bedöms även öka då kommunens invånarantal bedöms öka. Trafiken bedöms öka generellt i hela Sverige.

ÖVERSIKTSPLANEFÖRSLAG

Den nya översiktsplanen för Tidaholms kommun sträcker sig fram till år 2030 och är tänkt att ersätta kommunens gällande översiktsplan från år 1990 samt fördjupad översiktsplan. Avseende befolkningsutveckling enligt planförslaget har Tidaholm som mål att befolkningen ska växa.

Nedan redovisas grunddragen gällande mark- och vattenanvändningen, bebyggelse, infrastruktur, verksamhetsområden och tillgänglighet till natur i aktuellt översiktsplaneförslag. För planförslaget i sin helhet, se del 1 *Planförslag*.

Vision, målområden och fokusområden

Planförslaget utgår från Tidaholms vision samt från förutsättningar och åtgärder som är viktiga för att förverkliga visionen:

"I Tidaholms kommun ska vi kunna leva och bo i en god livsmiljö som skapar trygghet, omtanke och utveckling för både individ och företag."

Kommunfullmäktige antog år 2020 följande målområden:

- Attraktiv kommun - Tidaholms kommun ska aktivt medverka till att skapa förutsättningar för det goda livet.

- Medborgaren i fokus - Kommunens verksamheter och service för medborgare präglas av delaktighet, hög kvalitet och effektivitet.
- Ett miljömässigt hållbart samhälle - Tidaholms kommun utvecklas till ett mer miljömässigt hållbart samhälle.
- Ett levande näringsliv - Tidaholms kommun ska vara en aktiv och främjande kraft för näringslivet och civilsamhället.

Kommunen har dessutom som mål att man ska vara en attraktiv arbetsplats och ha god ekonomisk hushållning.

Planförslaget innehåller vidare sex fokusområden som tagits fram under arbetet med översiktsplanen och som visar vad Tidaholm särskilt vill satsa på:

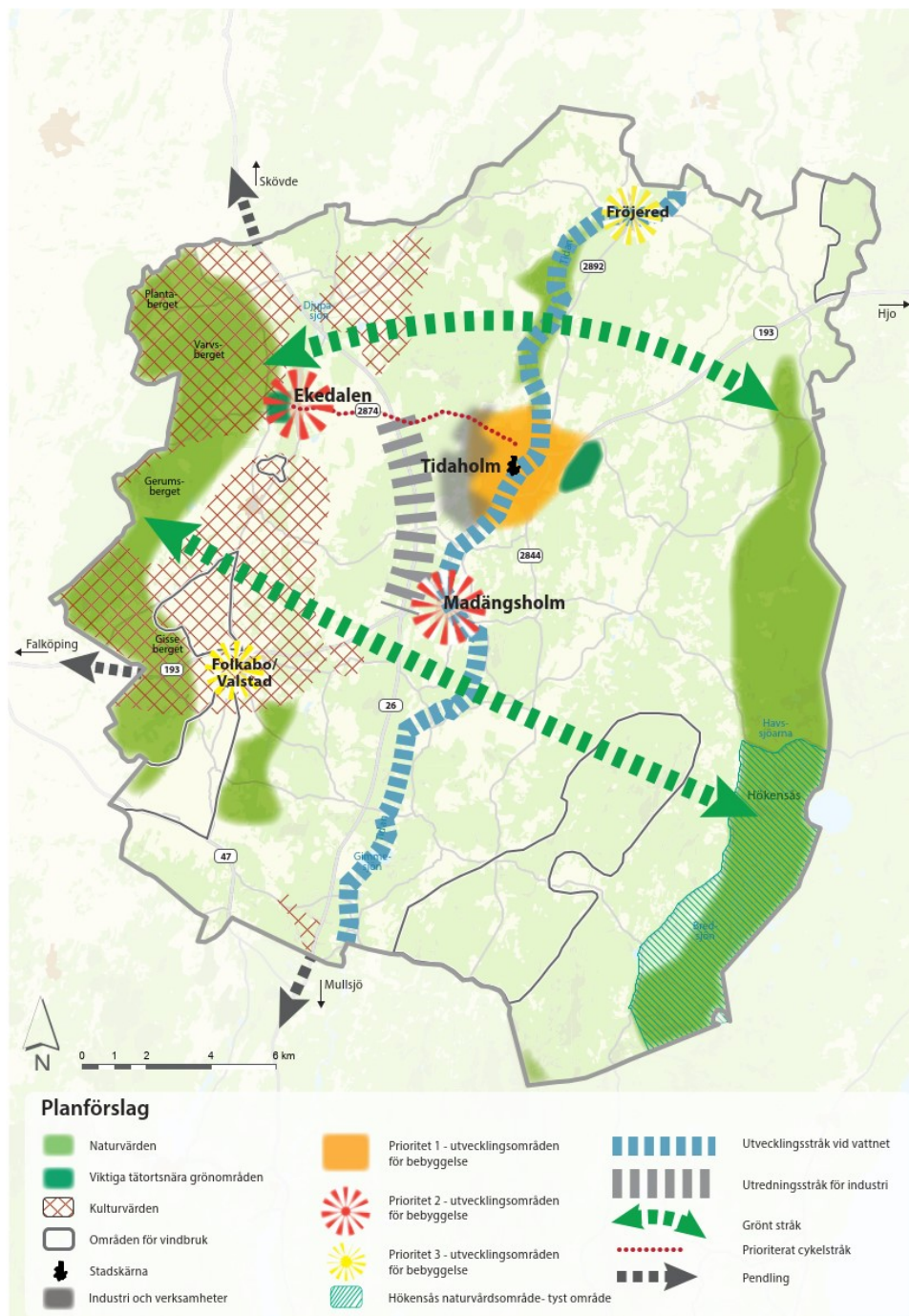
- Vidareutveckla kommunens identitet
- Forma variationsrika mötesplatser där människor kan må bra, leka, lära och växa
- Skapa förutsättningar för större andel persontransporter till fots, med cykel och kollektivtrafik
- Bevara landskapsbilden på lång sikt
- Verka för ett aktivt och starkt näringsliv
- Bidra till att minska miljöbelastningen och till förbättrad hantering av klimatförändringar

Framtida bebyggelseutveckling

Prioriterade utvecklingsområden för bebyggelse är enligt planförslaget i första hand Tidaholms tätort. Här bor i dagsläget cirka 8 000 invånare, vilket motsvarar ungefär två tredjedelar av kommunens invånare. Landsbygden avser allt utanför Tidaholms centralort. Här bor i dagsläget cirka 4 000 invånare, vilket motsvarar cirka en tredjedel av kommunens invånare. När det gäller den planerade utvecklingen på landsbygden utgör Ekedalen och Madängsholm prioriterade tätorter där en större andel nybebyggelse kommer att ske, därefter tätorterna Fröjered, Folkabo och Kungslena. Utanför kommunens tätorter och på landsbygden kommer enstaka hus att kunna byggas och på sikt kommer även en del av byggnationerna att ske längs stråk mellan centralorten och tätorterna.

Planförslag

I Figur 2 och Figur 3 nedan presenteras en plankarta för Tidaholms kommuns utvecklingsstrategi respektive en plankarta för Tidaholms tätort. Nedan följer en sammanfattad presentation av planförslaget som även fungerar som en läsanvisning för hur man ska läsa och förstå kartorna.

Figur 2. Planförslag Tidaholms kommun.

Prioriterade utvecklingsområden för bebyggelse. I Figur 2 visas de områden som Tidaholm kommun vill utveckla och prioritera de kommande åren. Huvudfokus ligger på att förtäta och utvidga Tidaholm tätort, utifrån den orangea markeringen på kartan. Utvecklingen av området kommer inte enbart att bestå av bebyggelse, utan även av gator, gång- och cykelvägar samt grönområden, som alla blir delar av den funktionella staden. De röd- och gulmarkerade orterna är också prioriterade utvecklingsområden.

Stadskärna. Tidaholms stadskärna, som är markerat på kartan med en svart ruta, är och ska förbli kommunens enda centrum. Förutom bostäder ska nya kontor, handel- och kulturverksamheter ges plats i centrum och bebyggelsetätheten ska här vara högst i kommunen. En mer detaljerad karta över stadskärnan kan ses i Figur 3 nedan.

Utredningsstråk för industri och verksamheter. Tidaholm vill öka andelen arbetsplatser i kommunen och man har som mål att möjliggöra etablering av fler verksamheter i kommunen. Dessa lokaliseringar ligger inom markeringen för "prioriterade utvecklingsområden för bebyggelse" och är det område som kommer att utvecklas i första hand. På sikt finns det även möjlighet att utreda lokaliseringen av industriområden längs väg 26 som ligger inom markeringen "utvecklingsstråk för industri och verksamheter". Detta förutsätter dock en högre standard av vägen samt nya av- och påfarter till väg 26. Utredningsstråk för industri och verksamheter pekar inte ut en specifik plats. Lokaliseringen måste utredas vidare när planläggningen här blir aktuell. Utöver detta ska kommunen möjliggöra verksamhetsutveckling på landsbygden där det är möjligt utifrån platsens förutsättningar. Verksamheter på landsbygden kan exempelvis utvecklas. Dessa ytor är inte markerade och ska utredas i varje enskilt fall.

Prioriterat cykelstråk. Kopplingar mellan utvecklingsområden med bebyggelse ska stärkas genom anläggande av nya cykelvägar samt genom bra kollektivtrafikförbindelser mellan de mindre tätorterna och Tidaholm. Kopplingar med cykelvägar görs mellan de områden som markerats med röda punkter på kartan.

Viktiga tätortsnära grönområden. Intill Tidaholms tätort pekas Hellidsbergets naturområde ut som särskilt viktigt. Det ska vara en del av tätortens framtida struktur och tillgängliggöras för Tidaholms invånare. Några av områdena i Tidaholms "utvecklingsområde för bebyggelse" kommer på sikt att omvandlas till parker eller parkliknande grönområden som möjliggör rekreation, samtidigt som viktiga gröna samband behålls och stärks.

Naturvärden. De naturvärden som finns i västra och östra delen av kommunen är utpekade som gröna värdefulla områden. Särskilt värdefullt är Hökensås, som med sina naturvärden, också har en funktion som tyst område. Gröna stråk behöver utredas så att ett samband mellan de två naturområdena etableras.

Utvecklingsstråk vid vattnet. Ån Tidan är en mycket viktig del av Tidaholms kommuns identitet. Områden längs ån ska utvecklas så att turismen främjas, men med de restriktionerna som gäller längs vattendrag och riksintressen i Tidans närhet. Tidaholms stadskärna ska utvecklas längs Tidan så att mötesplatser främjas, såsom parker och promenad- och cykelstråk.

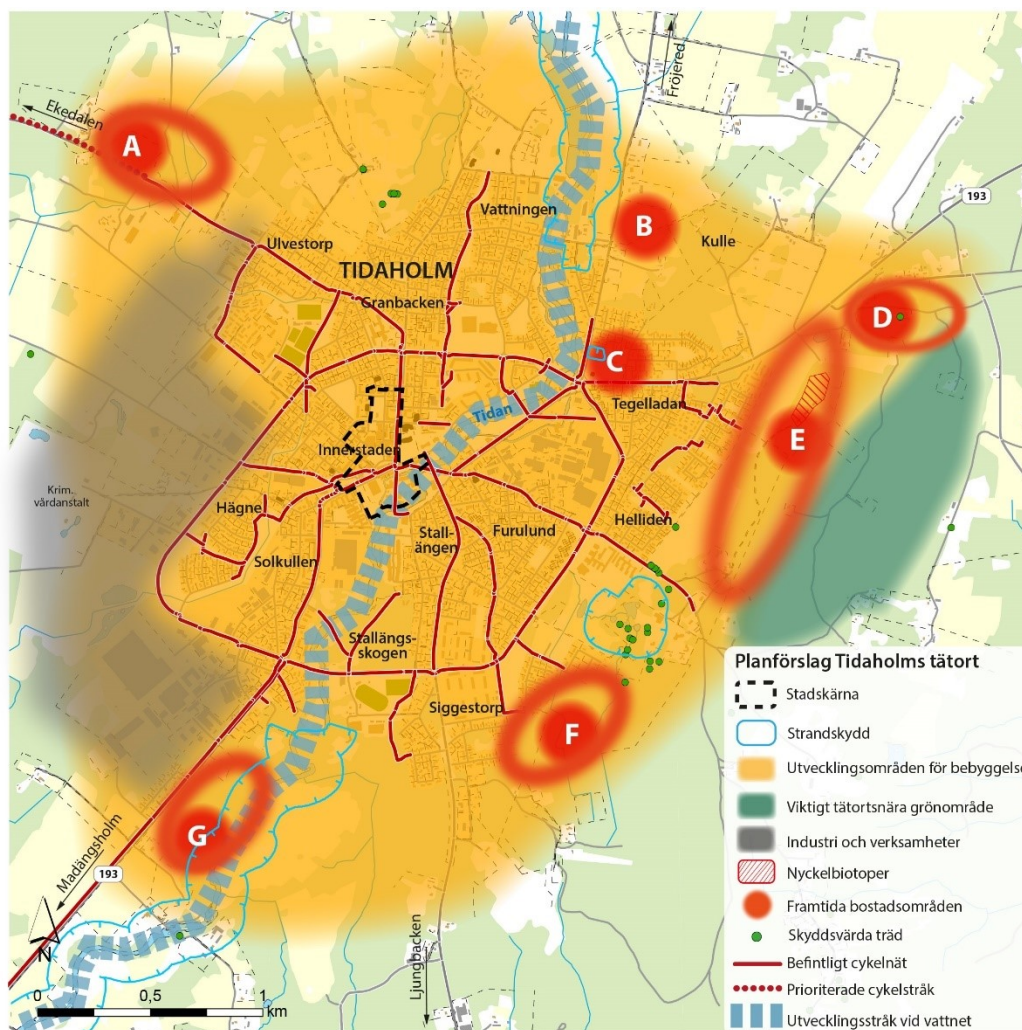
Kulturvärden. Tidaholms kulturvärden är utsprida inom hela kommunen men är särskilt koncentrerade i kommunens västra del. Kulturvärdena är viktiga för turismen i Tidaholm och ska därför utvecklas men samtidigt bevaras.

Pendling. Tidaholms invånare pendlar framförallt till Falköping, Skövde och Jönköping. Pendlingsstråken är utpekade för att de ska utvecklas så att Tidaholms kommun kan vara en attraktiv kommun att bo i med närhet till fritidsliv och natur. Tidaholm ska konkurrera med de större städerna med bra pendlingsmöjligheterna.

Område för vindbruk. Områdena för utveckling av vindbruk som är utpekade i Vindbruksplan antagen av kommunfullmäktige år 2010, fortsätter att gälla.

Tätorter och landsbygd. Tidaholms tätort är det första prioriterade utvecklingsområdet i kommunen de kommande åren, men det ska även finnas möjlighet att fortsätta utveckla Tidaholms levande landsbygd I övriga delar av kommunen prioriteras tätorterna Madängsholm och Ekedalen med närmaste omgivningar och därefter småorterna Fröjered, Folkabo och Kungslena. Ortsmarkeringen på kartan är schematisk och markerar

orten som helhet

Figur 3. Planförslag för Tidaholms tätort.

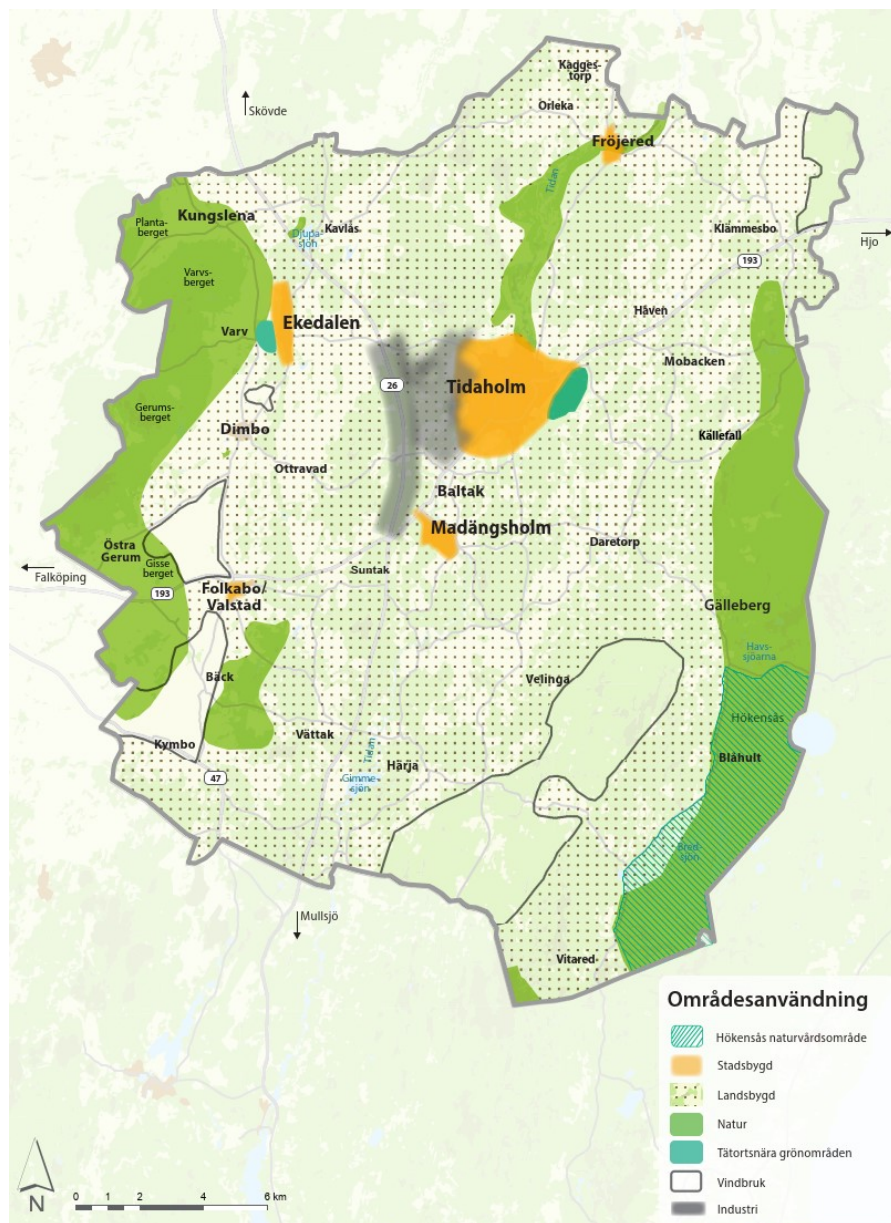
4 ÖVERSIKTSPLANENS BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Miljökonsekvensbeskrivningen behandlar frågeställningar på en översiktlig nivå motsvarande översiktsplanens nivå. Kapitlet redovisar de miljökonsekvenser som översiktsplanen bedöms kunna ge upphov till samt vilka konsekvenser som behöver studeras i fortsatt planering och vad som behöver förtydligas i den vidare planeringsprocessen. Ett genomförande av de intentioner och riktlinjer som anges i översiktsplanen kan ge både positiva och negativa konsekvenser. Båda redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen. Konsekvenserna bedöms mot ett referensalternativ som visar utvecklingen utan ny översiktsplan, se kapitel 3 *Översiktsplan och alternativ*.

Konsekvenserna är svåra att bedöma i sin helhet eftersom genomförandet av planen är beroende av en rad faktorer som kommunen inte råder över. En grundläggande svårighet ligger i frågan vilken inverkan översiktsplanen har på den miljömässiga utvecklingen. Översiktsplanen kan till exempel uttrycka målsättningar i fråga om markanvändningen,

men rör bara i begränsad utsträckning över de investeringar som behövs för att förverkliga målen.

MARKANVÄNDNING SAMT HUSHÅLLNING MED NATURRESURSER

Figur 4. Framtida markanvändning i Tidaholms kommun.

Nuläge

Naturen i Tidaholms kommun är varierad och inom kommunen möts olika naturtyper. Kommunen inramas i väster av Falbygdens bördiga högslätt med Varvs- och Gerumsberget, och i öster av Hökensås skogsbevuxna högland vilken utgör en typisk skogsbygd.

Mellan Platåbergen och Hökensås präglas kommunen av ett lågland som utgör övergångsområde mellan jordbruksbygd och skogsbygd. Här rinner tre större åar med biflöden: Ösan, Tidan och Yan. Det är en typisk mellanbygd där odlingsmarken är

koncentrerad längs åarna. Längs Tidan finns flera sträckor med ett intressant växt- och djurliv och unika naturvärden.

Tätorten Tidaholm omges av ett rikt jordbrukslandskap. Som jordbruksmark räknas åkermark och betesmark och är en viktig samhällsresurs enligt 3 kap. 4 § miljöbalken. Inom Tidaholms kommun finns även ett flertal områden utpekade som regionalt och nationellt värdefulla odlingslandskap.

Landskapet i Tidaholms kommun består till 60 % av skog. Tidaholms kommun äger och förvaltar cirka 800 hektar skog varav 600 hektar är produktiv skogsmark. Största delen utgörs av blandskogen på Hellidsberget, bokskogen i Ekedalen och granplanteringar i Suntak.

Idag bor ungefär två tredjedelar av kommunens invånare i Tidaholms tätort. En tredjedel bor i det som räknas till landsbygden. Det finns en efterfrågan av geografiskt spridda och attraktiva tomter för villor, både i staden och på landsbygden, och då framför allt i Ekedalen och Kungslena.

Ett område i kommunens nordvästra del är utpekade som riksintresse för energiproduktion, vindbruk. Det finns inga utpekade riksintressen för värdefulla ämnen och material i kommunen.

För en mer detaljerad bild av nuläge och förutsättningar, se del 2 *Tidaholm idag*.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

I miljöbalkens tredje kapitel finns grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden. Dessa anger bland annat följande:

- *”Mark- och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.”*
- *”Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön.”*
- *”Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.”*
- *”Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Områden som är av riksintresse för anläggningar som avses i första stycket skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.”*

Miljömålet *Ett rikt odlingslandskap* innebär att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Miljömålet *God bebyggd miljö* innebär att städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö.

Natur- och kulturvärden ska tillvaratas och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, och andra resurser främjas.

Konsekvenser av planförslaget

Planförslaget medför bebyggelseutveckling och expansion. En växande befolkning innebär ett ökat behov av bostäder och service. En stor del av den framtida bebyggelseutvecklingen i kommunen planeras i Tidaholms tätort. Enligt kommunens ställningstagande ska tätheten vara hög i centrum för optimalt utnyttjande av befintlig infrastruktur. Förtätning i befintliga samhällen ger större möjlighet att värna sammanhållna jordbrukslandskap på landsbygden, vilket också svarar mot miljömålet *God bebyggd miljö* och dess preciseringar. Dessa inbegriper bland annat att användningen av energi, mark, vatten och andra naturresurser sker på effektivt, resurssparande och miljöanpassat sätt. Detta bedöms även innebära lägre risk att värdefull skogs- och jordbruksmark utanför tätorten tas i anspråk.

Jordbruksmark är en samhällsviktig resurs enligt 3 kap. 4 § miljöbalken och ianspråktagande av jordbruksmark är särskilt viktig eftersom åtgärden är irreversibel. Ett av riksdagens antagna 16 miljömål, *Ett rikt odlingslandskap*, syftar till att skydda jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion. Vid exploatering kommer ny jord- och skogsbruksmark oundvikligt att tas i anspråk. Enligt planförslaget ska särskild hänsyn tas till jordbruksmark vid planering av ny bebyggelse, både för Tidaholms tätort och för landsbygden, där exploatering av betes- och åkermark samt produktiv skogsmark i största möjliga utsträckning ska undvikas. Lämplig mark att bebygga framhålls vara främst impediment, förbuskad betesmark eller åkermark med odlingshinder. Översiktsplanens ställningstagande att tätorten främst skall utvecklas, verkar positivt för miljömålet.

Avseende de förslag till utredningsområden för bostadsutveckling i anslutning till Tidaholms tätort som tagits fram påverkar områdena A, B, D, E och G jord- och skogsbruksmark negativt. Områdena beskrivs nedan och kan ses i Figur 3 på sidan 18.

- **Område A** omfattas av cirka 5-6 hektar skogsmark. Området ligger i nordvästra Tidaholm i anslutning till väg 26. Området ligger utmed pendlingsstråket till Skövde.
- **Område B** omfattas av cirka 3 hektar jordbruksmark. Området ligger i norra delen av Tidaholm i anslutning till väg 2892 mot Fröjered. Risk finns för översvämning. Enligt kommunen anses området vara lätt att exploatera och har goda kommunikationer till huvudorten.
- **Område D** omfattas av cirka 5-6 hektar skogsmark i nordöstra Tidaholm. Områdesbestämmelse för Hellidsberget måste hävas för planområdet. Till viss del finns höga naturvärden i området, bland annat skyddsvärda träd och en nyckelbiotop.
- **Område E** omfattas av cirka 15-20 hektar betes- samt skogsmark och ligger i östra Tidaholm i direkt anslutning till bostadsområde. I området finns en utpekad nyckelbiotop.
- **Område G** omfattas av cirka 5-6 hektar betesmark. Området ligger i södra Tidaholm i anslutning till väg 193 och intill Tidan. Tidan omfattas av strandskydd vilket behöver tas hänsyn till vid eventuell exploatering.

Enligt 3 kap. 4 § miljöbalken ska ianspråktagande av jordbruksmark motiveras och alternativ ska beskrivas. Effekten av exploatering i dessa områden är att skogs- och

jordbruksmark tas i anspråk. Andelen skogs- och jordbruksmark minskar vid realisering av dessa förslag, vilket bedöms medföra negativa konsekvenser med avseende på aspekten markanvändning samt hushållning med naturresurser då möjligheten till livsmedelsproduktion och rekreativa miljöer minskar. Konsekvensernas omfattning beror dock på hur bebyggelsen utformas och vilken hänsyn som tas till brukning och ekologiska värden i omgivningen.

När det gäller den planerade utvecklingen på landsbygden utgör Ekedalen och Madängsholm prioriterade tätorter där en större andel nybebyggelse kommer att ske. Kommunens ställningstaganden enligt översiktsplanen innebär dock att Tidaholms kommun ska underlätta för privata initiativ i byggandet och ser positivt på att bygga på landsbygden. Ställningstagandet medför en risk för okoordinerad bebyggelse som kan bidra till en ineffektiv markanvändning och konflikter mellan olika intressen. Kommunen betonar dock att ny bostadsbebyggelse främst ska ske i form av komplettering av befintlig bebyggelse i anslutning till sammanhållen bebyggelse, samt i kollektivtrafiknära lägen. En sådan koncentring av bebyggelsen bedöms medföra positiva konsekvenser ur markanvändningssynpunkt. Detta bedöms även vara förenligt med de preciseringar av miljö kvalitetsmålet *En god bebyggd miljö* som innebär att "användningen av energi, mark, vatten och andra naturresurser sker på ett effektivt, resursbesparande och miljöanpassat sätt" och att "städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor". Det bedöms även vara positivt att kommunen tar ställning till att jordbruksmark som behöver tas i anspråk för exploatering intill tätort ska ske på ett markeffektivt sätt.

Kommunen är positiv till verksamheter på landsbygden, där sådana som har koppling till jord- och skogsbruk är prioriterade. Närheten till väginfrastruktur och kollektivtrafik samt möjlighet för anslutning till teknisk försörjning är faktorer som ska tas hänsyn till enligt planförslaget. Pendlingsstråket, framförallt väg 26 mot Skövde, ska utvecklas och förstärkas med industriområden. Det ska ske strategiskt inköp av industrimark utmed väg 26, både vid Acklingakorset samt Suntaksrondellen. Detta stråk för industri är utmärkt i Figur 4 ovan. Utöver detta ska kommunen möjliggöra verksamhetsutveckling på landsbygden där det är möjligt utifrån platsens förutsättningar. Dessa ytor ska utredas i varje enskilt fall. Utredningsområdena kommer att preciseras i det fortsatta planarbetet. Mot bakgrund av detta bedöms inte påverkan och konsekvenser av planförslaget när det gäller industri och verksamheter, då det i dagsläget är oklart i vilken omfattning verksamhetsutvecklingen kommer att ske.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Den nya översiktsplanen innebär befolkningsökning och expansion. Det är oundvikligt att ny bebyggelse tar mark i anspråk. Påverkan är antingen direkt där miljöer försvinner eller indirekt då förutsättningarna för de olika miljöerna förändras. Översiktsplanen har dock ställningstaganden som bidrar till att minimera de negativa konsekvenserna.

Några av de föreslagna utbyggnadsområdena i anslutning till Tidaholms tätort bedöms medföra negativa konsekvenser med avseende på aspekten markanvändning samt hushållning med naturresurser. Konsekvensernas omfattning beror dock på hur bebyggelsen utformas och grad av hänsyn till de ekologiska värdena som finns i respektive utbyggnadsområde.

Enligt planförslagets ställningstaganden ska ny bostadsbebyggelse främst ske i form av komplettering av bebyggelse i anslutning till befintlig sammanhållen bebyggelse och byar,

samt i kollektivtrafiknära lägen. En koncentrerad bebyggelse bedöms medföra positiva konsekvenser med avseende på naturvärden, markanvändning samt hushållning med naturresurser då behovet av intrång minskar, viktiga jordbruksmarker kan bevaras och möjliggör ökad hänsyn till ekologiska värden i omgivningen.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära små negativa konsekvenser för aspekten markanvändning samt hushållning med naturresurser.

Konsekvenser av referensalternativ

Referensalternativet innebär en mindre befolkningsökning och ett mindre behov av att ta mark i anspråk för bostadsbyggande. Samtidigt bedöms möjligheterna till effektiv och hållbar styrning av bebyggelseutveckling inklusive verksamheter vara sämre utan en aktuell, kommunövergripande översiktsplan. Detta innebär sannolikt att ny bebyggelse kommer att bli mer utspridd och ligga längre från exempelvis kollektivtrafiklägen och service. Infrastrukturen bedöms också vara mer osammanhängande. Effekten av detta är att värdefull jordbruk- och skogsmark sannolikt tas i anspråk i högre grad.

Referensalternativet bedöms medföra sämre möjligheter till en genomtänkt avvägning mellan nybyggnation och bevarande av kulturmiljön, landskapsbild och naturvärden för rekreation och friluftsliv vid planering av ny bebyggelse på landsbygden. På samma sätt bedöms referensalternativet i lägre utsträckning än planförslaget ha möjlighet att styra typ av verksamhet samt lokaliseringen av denna vid utveckling av verksamheter på landsbygden. Utan en aktuell översiktsplan bedöms även innebära sämre möjligheter att planera långsiktigt så att tillkommande verksamheter inte hamnar i konflikt med kommunens framtida intressen kring naturskydd.

Sammantaget bedöms referensalternativet innebära måttligt negativa konsekvenser för aspekten markanvändning samt hushållning med naturresurser.

Förslag på uppföljning och fortsatt arbete

- Genom att kommunen tar fram strategier för hur områden som saknar lagligt skydd ska förvaltas kan värdefulla miljöer bevaras. Strategierna kan förtydligas genom riktlinjer med tydlig vägledning vid detaljplanering och handläggning av exempelvis bygglov.
- En del av byggnationen beskrivs på sikt även ske längs stråk mellan centralorten och övriga tätorter. Planförslaget är här otydligt avseende lokalisering och utformning av dessa stråk. En definiering genom att exempelvis markera stråk på karta eller beskriva i text skulle stärka planen som underlag för beslutsfattande och planering.
- Översiktsplanen bör definiera begreppet samlad bebyggelse samt peka ut vilken bebyggelse som bedöms som sådan. Då enstaka ny bebyggelse enligt planen ska lokaliseras till samlad bebyggelse, tydliggör en definition var den enstaka bebyggelsen får förläggas och eventuella konsekvenser kan lättare bedömas.
- Kommunen rekommenderas att ha ett politiskt antaget miljöprogram med lokala miljömål kopplade till nationella miljömål som rör markanvändning.

KLIMAT, TRANSPORTER OCH ENERGI

Nuläge

Klimatpåverkan från transporter står idag för cirka 30 % av Sveriges utsläpp av växthusgaser. Vägtrafiken är den sektor som släpper ut mest och personbilar står här för majoriteten av utsläppen. En stor andel av de bilresor som görs inom Tidaholm är pendlingsresor, arbetsresor eller korta resor upp till fem kilometer.

Inom det egna geografiska området har Tidaholms kommun inte ett politiskt antaget klimatmål för att minska utsläppen av växthusgaser som minst motsvarar miljömålsberedningens förslag om noll nettoutsläpp av växthusgaser till 2045.

Kommunens ambition är att cykling i kommunen ska vara ett säkert transportsätt med attraktiva och tillgängliga gång- och cykelvägar. Tidaholm har en cykelplan för gång-, cykel- och mopedvägar (2017-2022) som ska fungera som ett vägledande dokument och ge en snabbare handläggning när det gäller utbyggnad och förbättring av gång- och cykelvägar. För att knyta ihop Tidaholms tätort med kringliggande orter pekar cykelplanen ut en ny cykelväg parallellt med väg 193, väg 2844, väg 2874 och väg 2892. Mellan Tidaholms tätort och Madängsholm finns gång- och cykelväg, och målsättningen är att gång- och cykelvägar till Ekedalen ska vara utbyggda innan år 2030.

Den regionala kollektivtrafiken består av busslinjer mot Hjo, Falköping och Skövde samt en linje som går i landsbygdstrafik över kommungränsen. De regionala linjerna 302 Skövde och 303 Falköping kör lokala slingor i staden. Dessa linjer kör även integrerade skolskjutsar. Till Jönköping tar man sig på knappt två timmar med buss och tåg via Falköping.

Tidaholms kommunfullmäktige antog 2010-08-30 en energiplan för kommunen kallad Energiplan Tidaholm 2015. Enligt denna ska Tidaholm vara självförsörjande på förnybar energi år 2020. Utsläppen av koldioxid från energiförsörjning i Tidaholms kommun ska även ha minskat med 40 % år 2020 jämfört med 1990 års nivå. Nettoutsläppen av växthusgaser i Tidaholm ska vara noll år 2050. Till 2020 ska gång och cykling i kommunen ha ökat med minst 10 % jämfört med 2010. Det ska även finnas sammanhängande, trygga och säkra gång- och cykelnät med god framkomlighet och orienterbarhet i och mellan Tidaholm, Madängsholm och Ekedalen.

Tidaholms kommun har under 2000-talet gjort satsningar på utbyggnad av fjärrvärmenätet samt en ny samförbränningsanläggning för fjärrvärme. En stor del av lägenheter, skolor, vårdhem och affärslokaler är anslutna till fjärrvärmenätet i staden.

I november 2010 antog Tidaholms kommunalfullmäktige en tematisk översiktsplan för vindbruk i kommunen. I planen redovisas vilka områden kommunen prioriterar för uppförande av vindkraftverk och vilka områden som anses olämpliga. Enligt planen får cirka 45 vindkraftverk sättas upp vilket motsvarar ungefär 243 GWh vindenergi.

Kommunen har tagit fram en skyfallskartering för kommunen. Klimatrelaterade risker och hot för kulturmiljön belyses i ett tillägg till det kulturmiljöprogram som togs fram 2018-2020. Tillägget beskriver hur de i kulturmiljöprogrammet utpekade områdena kan komma att påverkas vid översvämning och ger råd och riktlinjer för hur detta kan hanteras.

Kommunen saknar i dagsläget ett aktuellt miljöprogram.

För en mer detaljerad bild av nuläge och förutsättningar, se del 2 *Tidaholm idag*.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

Enligt FN:s ramkonvention för klimatförändringar ska halten av växthusgaser i atmosfären stabiliseras på en nivå som förhindrar farlig störning av klimatsystemet. Detta innebär att utsläppen av växthusgaser måste minska drastiskt. För att det så kallade tvågradersmålet ska uppnås behöver Sverige reducera sina utsläpp av växthusgaser med 85 % mellan åren 2005 och 2050. Kommunens arbete spelar en viktig roll i denna utmaning.

Målsättningen i den nya klimatlag som började gälla 1 januari 2018 är att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser senast 2045 och att utsläpp från inrikes transporter, exklusive flyg, ska minska med 70 % till 2030 jämfört med 2010 års utsläppsnivå. Plan- och bygglagen anger att planläggning ska beakta bland annat klimataspekter, exempelvis genom att minska transportbehoven och gynna utbyggnaden av gång- och cykelstråk.

Som en del i Västra Götalands län är Tidaholms kommun även del av klimatstrategin för Västra Götaland, som har ett av de mest ambitiösa regionala klimatmålen i Sverige. Till 2030 ska regionen vara en fossiloberoende region, vilket innebär att utsläppen av växthusgaser ska minska med 80 % från 1990-års nivå till år 2030. Utsläppen av växthusgaser från västsvenskarnas konsumtion, oavsett var i världen de sker, ska dessutom minska med 30 % jämfört med år 2010.

Eftersom översiktsplanen har en strukturerande effekt på såväl den lokala transportinfrastrukturen som kommunens bebyggelseutveckling har planen betydelse för hur Tidaholms framtida klimatpåverkan ska minska till nivåer som anses hållbara.

Av Sveriges 16 miljömål bedöms *Begränsad klimatpåverkan* och *Frisk luft* ha särskild relevans för aspekten Klimat, transporter och energi.

Konsekvenser av planförslaget

Enligt planens ställningstagande ska en stor del av den framtida bebyggelseutvecklingen i kommunen ske i Tidaholm tätort, därefter i utpekade befintliga tätorter. En utveckling av tätorterna medför ett ökat underlag för kollektivtrafik. Stadskärnan i Tidaholm ska även anpassas mer efter fotgängare och cyklisters behov. Detta kan ses som positivt ur klimatsynpunkt då det medför mer bebyggelse i områden med redan goda kollektivtrafiklägen och bättre möjligheter till ett hållbart resande.

Enligt de allmänna ställningstagandena i översiktsplanen ska i första hand gång- och cykeltrafik prioriteras, följt av kollektivtrafik och i sista hand biltrafik. En förväntad ökning av andelen cykelresor mellan tätorterna till följd av nya cykelvägar bedöms vara positivt, men målsättningen att gång- och cykelvägar från Tidaholms tätort till Madängsholm och Ekedalen ska vara utbyggda till år 2030 bedöms dock inte vara tillräckligt för att nå regionala och nationella målsättningar om minskade klimatutsläpp.

Planens ställningstagande avseende ökad kapacitet på väg 26 och väg 193 för att öka möjligheten till pendling mot Skövde, Jönköping, Falköping och Hjo, kommer att medföra en lokal trafikökning inom kommunen. Detta motverkar översiktsplaneförslagets ställningstagande att biltrafik inte skall prioriteras, och bidrar inte till ett ökat underlag för kollektivtrafiken. Dessutom medför trafikökningen en högre andel luftutsläpp jämfört med referensalternativet. Negativa konsekvenser bedöms uppstå.

Enligt planförslaget ska kommunen sträva efter att fasa ut fossila bränslen för uppvärmning av bostäder och verksamheter, vilket är positivt ur klimatsynpunkt. De prioriterade områden för vindkraftsetableringar som planen föreslår tillsammans med målsättningen i kommunens energiplan för energiproduktionen, som innebär att Tidaholm

ska vara självförsörjande på förnybar energi år 2020, medför också positiva konsekvenser ur klimatsynpunkt.

Enligt planens ställningstagande ska kommunen verka för att alla hushåll och företag ska ha tillgång till snabbt och effektivt bredband. En utbyggnad av och tillgång till snabbt bredband möjliggör för fler landsbygdsbor att driva företag och distansarbete, vilket kan minska behovet av att resa. Detta bedöms medföra positiva konsekvenser ur klimatsynpunkt.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Den planerade bebyggelseutvecklingen tar enligt planförslaget hänsyn till kollektivtrafiklägen och goda möjligheter till transport med gång och cykel, vilket är positivt. Den nya översiktsplanen skapar även förutsättningar för en utveckling av gång- och cykelnät samt en utveckling av kollektivtrafiken. Utbyggnad av planerade gång- och cykelbanor bör dock ske i högre takt än vad som föreslås i planförslaget för att kunna nå de regionala klimatmålen och tvågradersmålet. Planförslaget betonar vidare satsningar på såväl bredband som vindkraft, vilket är positivt ur klimatsynpunkt.

Negativa konsekvenser bedöms uppstå på grund av en ökad befolkningens mängd och ett ökat transportbehov, delvis på grund av kapacitetshöjande åtgärder på väg 26 och väg 193.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära små negativa för aspekten Klimat, transporter och energi.

Konsekvenser av referensalternativ

En avsaknad av aktuell översiktsplan kan antas medföra att den kommunala styrningen blir sämre koordinerad vilket riskerar att leda till mer spridd bebyggelse längre från kollektivtrafiklägen och en bostadsetablering längre bort från samhällena. Infrastrukturen bedöms också bli mer osammanhängande. Detta kan i sin tur leda till ökad bilism och högre utsläpp av växthusgaser samt att förutsättningarna för att skapa ett hållbart resande i Tidaholm försämras.

Sammantaget bedöms konsekvenserna för referensalternativet bli måttligt negativa för aspekten Klimat, transporter och energi.

Förslag på uppföljning och fortsatt arbete

- Kommunen rekommenderas att ha ett politiskt antaget miljöprogram med lokala miljömål kopplade till nationella miljömål.
- Kommunen bör ha ett politiskt antaget klimatmål som minst motsvarar miljömålsberedningens förslag om noll nettoutsläpp av växthusgaser till 2045. Detta för att minska utsläppen av växthusgaser inom det egna geografiska området.
- För att nå både de regionala och nationella målen om minskade utsläpp av växthusgaser är det viktigt att gång- och cykelnät byggs ut tidigt. Det är även positivt ur tillgänglighetsaspekt samt ökar möjligheten för människor att hinna ställa om sina resvanor. I planförslaget kan ambitionen höjas ytterligare med målsättningen att gång- och cykelvägar från Tidaholms tätort till kringliggande tätorter ska vara utbyggda tidigare än år 2030. Detta för att kunna leva upp till de regionala målen om att minska utsläpp av växthusgaser med 80 % från 1990-års nivå till år 2030.
- Utöver fysiska åtgärder inom kommunen krävs även satsningar på attitydförändringar hos invånarna. En hållbar resandekultur behöver fortsatt stödjas och vidareutvecklas för att minska utsläpp av växthusgaser.

NATURMILJÖ, REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Figur 5. Områden med skydd inkluderande miljömässiga värden att ta hänsyn till i Tidaholms kommun.

Nuläge

Tidaholms kommun ligger i gränzonerna till flera naturgeografiska regioner och har ett kuperat landskap med variationsrika naturmiljöer. I väster finns Östfalbygdens odlingsbygd och de unika platåbergen Plantaberget, Varvsberget, Gerumsberget och Gisseberget. Än Tidan rinner mitt igenom kommunen, omgiven av en typisk mellanbygd. Längs Tidans sträckning finns höga naturvärden. Kommunens östra del kantas av

urbergsryggen Hökensås som utgör en typisk skogsbygd och ett unikt naturvårdsområde som erbjuder en mängd natur- och friluftsupplevelser. Hökensås är utpekad som riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB samt riksintresse rörligt friluftsliv enligt 4 kap. 2 § MB.

Tidaholms kommun erbjuder goda förutsättningar för turism och expanderar inom detta område med ett ökat antal besökare framför allt inom kategorin naturturism. Inom kommunen löper flera cykelleder för turism och rekreation såsom *Tidaholm runt*, *Västgötaleden* och *Vättern runt*. Populära besöksmål i kommunen är Hökensås och Hellidsberget, samt Turbinhusön och Vulkanön i anslutning till Tidan.

Tidaholms kommuns invånare har genomgående närhet och tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga friluft-, natur- och kulturmiljövärden. Tätortsnära grönområden såsom Hellidsberget och Ekedalens bokskog erbjuder möjligheter till motion och rekreation. I Tidaholms tätort utgörs mer än två tredjedelar av ytan av grönska. Avståndet mellan bostad och grönområden är i dagsläget högst 200 meter och avståndet till rekreation mellan 100 till 1 000 meter. Inom tätorten ligger de flesta parker längs med ån Tidan och skapar en vacker miljö i centrum.

Det finns en mängd värdefulla naturområden i Tidaholms kommun varav ett stort antal är skyddade enligt miljöbalken. Nedan redovisas lagskyddade områden inom kommunen:

Natura 2000-områden

Inom kommunen finns i dagsläget tretton Natura 2000-områden, vilka är klassade som riksintressen enligt 4 kap. 1 och 8 §§ miljöbalken:

- Bare mosse (del av)
- Djupasjön
- Eldslyckan – Kobonäs
- Ettaks strömmar
- Gorsan
- Grimmestorp
- Gullerstorp
- Gunniltorp
- Havsjöberg
- Huvudshemmet
- Lammevadskärret
- Vitgölen – Tjäremossen
- Vättak Kungsgården

Naturresevat

I Tidaholms kommun finns även fjorton naturresevat enligt 7 kap. 4-8 §§ MB:

- Aplagårdsskogen
- Baremosse (del av)
- Brokvarn
- Djupasjön
- Ekedalen
- Ettaks strömmar
- Gorsan
- Grimmestorp
- Gunniltorp
- Hadängs lövskog
- Hyltan

- Hökensås
- Lammevadskärret
- Vita mossen

Utöver dessa pågår i dagsläget reservatsbildning för ett nytt naturreservat, Lenaborg.

Riksintresse naturvård (enligt 3 kap. 6 § MB)

Följande sju områden inom kommunen är utpekade som riksintresse för naturvård ((se Figur 8 på sid. 60):

- Baremosse
- Djupasjön
- Plantaberget, Varvsberget, Gerumsberget och Gisseberget
- Kobonäs-Orleka
- Lammevadskärret
- Svedmon - Hökensås
- Vättaksplatån

Riksintresse friluftsliv (3 kap. 6 § MB)

Hökensås (FO20) utgör riksintresse friluftsliv. Detta område sträcker sig över kommungränsen och berör även Mullsjös samt Habos kommun, se Figur 8 på sid. 60.

Riksintesse rörligt friluftsliv (4 kap. 2 § MB)

Hökensås i kommunens östra del ingår även i riksintesse rörligt friluftsliv, "Vättern, inklusive Hökensåsområdet". Detta riksintesse delas med intilliggande kommuner, se Figur 8 på sid. 60.

Övriga skyddade områden

Utöver ovan nämnda skyddade områden finns även andra skyddade och skyddsvärda områden som exempelvis biotopskyddsområden, områden med naturvårdsavtal, naturminnen och nyckelbiotoper inom kommunen.

Kring alla vatten råder enligt 7 kap. 13-18 §§ miljöbalken strandskydd. Inom Tidaholms kommun gäller ett utökat 200 meters strandskydd för Alvasjön, Barnasjön, Bredsjön, Bruksdammen, Djupasjön, Gimmenesjön, Kvarnsjön, Otterstorpasjön och Åsa sjö. För övriga sjöar och vattendrag gäller 100 meter generellt strandskydd.

För en mer detaljerad bild av nuläge och förutsättningar, se del 2 *Tidaholm idag*.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

Konsekvensbedömningen utgår primärt från riksintressen samt regionala och kommunala intressen kopplade till befintliga värden i Tidaholms kommun rörande naturmiljö och friluftslivet.

I miljöbalkens 3 kapitel finns grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden. Dessa anger bland annat följande:

- "Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön"
- "Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt"

genom att annan mark tas i anspråk.”

- ”Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas. Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövården eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.”

Regeringen beslutade i december 2012 om tio mål för friluftslivspolitik. Utgångspunkten för dessa mål är att friluftslivet ger oss hälsa, naturförståelse och regional utveckling. Följande mål bedöms ha anknytning till aspekten Naturmiljö, rekreation och friluftsliv:

- Tillgänglig natur för alla
- Tillgång till natur för friluftsliv
- Attraktiv tätortsnära natur
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- God kunskap om friluftslivet

Miljömålet *Levande sjöar och vattendrag* innebär att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Miljömålet *Levande skogar* innebär att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Miljömålet *Ett rikt odlingslandskap* innebär att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

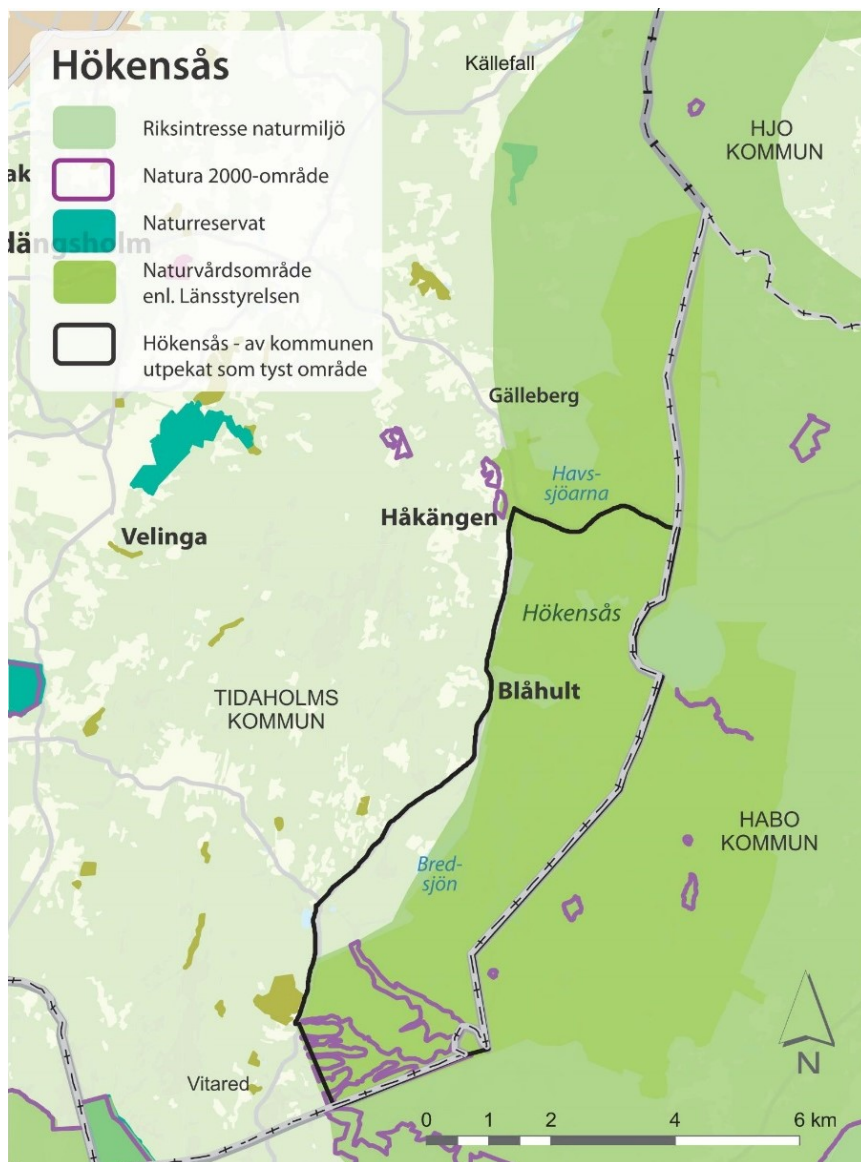
Miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* innebär att den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd. Målet och aktuella preciseringar bedöms ha relevans för aspekten Naturmiljö, rekreation och friluftsliv ur naturmiljöperspektiv & rekreationsperspektiv.

Miljömålet *God bebyggd miljö* innebär att städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Målet och aktuella preciseringar bedöms ha relevans för aspekten Naturmiljö, rekreation och friluftsliv ur rekreationsperspektiv.

Konsekvenser av planförslaget

Tidaholms kommun vill enligt planförslaget se en expansion av turistnäringen, framför allt inom kultur- och naturturism. Attraktiviteten till de mest populära turistdestinationerna i kommunen ska öka och tydligare information och bättre möjligheter ska tillhandahållas för turister att ta del av kommunens turisterbudanden. En sådan utveckling av besöksnäringen bedöms vara förenlig med de nationella mål för friluftslivspolitikerna som innefattar att samhällsplanering och markanvändning tar hänsyn till friluftslivets behov och att naturen ska vara tillgänglig för alla. Planförslagets förslag på satsningar inom kultur- och naturområdet som i sin tur kan stärka den lokala identiteten bedöms vara förenligt med det mål för friluftspolitikerna som avser hållbar landsbygdsutveckling och regional tillväxt. Natur- och kulturturism bidrar här till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten.

Planförslaget betonar att folkhälsa ska vara prioriterat och redovisar ställningstaganden att genomföra satsningar för friluftslivet, framhäva betydelsefulla besöksmål samt att grönområden som är viktiga för friluftsliv och rekreation bland annat ska kopplas samman med gång- och cykelvägnätet. Förvaltning och skötsel skapar här goda förutsättningar för utevistelse och främjar friluftsliv och rekreation vilket är positivt för människors hälsa. Tidaholms kommun har pekat ut en del av Hökensås som ska utgöra ett tyst område och skyddas vid exploatering, se Figur 6 nedan. Tystnaden är en viktig resurs som bedöms bli en bristvara i framtiden och planförslaget bedöms här bidra positivt avseende rekreation och friluftsliv. Sammantaget bidrar detta till ökad tillgänglighet och till en positiv utveckling med avseende på friluftsliv och rekreation. Det är dock viktigt att beakta eventuella mellankommunala intressekonflikter för natur- och friluftslivintressen som sträcker sig utanför kommungränsen. Här lyfter planförslaget turistnäringen som ett viktigt utvecklingsområde i samverkan med grannkommunerna, vilket bedöms öka möjligheterna att värna och förvalta intressenas värden på ett hållbart sätt.

Figur 6. Del av Hökensås som utgör utpekad tyst område.

Enligt planförslaget ska en grönstrukturplan och ett gestaltungsprogram för kommunen tas fram. Detta bedöms medföra ökade möjligheter att bland annat värna om naturområden och dess värden vilket bedöms innebära positiva konsekvenser för aspekten naturmiljö, rekreation och friluftsliv.

Planförslaget framhåller befintlig grönstruktur, grönområden och den tätortsnära naturen som en resurs såväl ur ett hälsomässigt, socialt och som ur ett biologiskt perspektiv. Vid förtätning och utvidgning av tätorterna betonas att det är viktigt att sträva efter att bevara och utveckla skogs- och naturmark samt parker och alléer belägna i eller i anslutning till den tätortsnära bebyggelsen. I det kommande översiktliga planeringsarbetet ämnar kommunen vidare bevara en sammanhållen grönstruktur samt behålla viktiga gröna samband och uppmuntra gröna stråk inom och mellan tätorter och grönområden. Kommunen ämnar dock inte styra utvecklingen till specifika åtgärder. Istället ligger fokus på att uppmuntra till åtgärder som på olika sätt kan skapa samband mellan områdena. Dessa samband kan handla både om tillgänglighet för medborgarna i form av leder och djur- och växtlighetens möjlighet att utvecklas i sammanhängande natur- och vattenområden. Kommunen bör dock ha en strategi för hur dessa åtgärder ska initieras och drivas samt beskriva på vilket sätt dessa kan uppmuntras.

Stråket längs med ån Tidån, både igenom Tidaholms tätort samt efterföljande sträcka norrut mot Natura 2000-området Edslyckan-Kobonäs, lyfts tillsammans med Hellidsberget fram som viktiga gröna korridorer i den nya översiktsplanen. Dessa ska utvecklas till ett grönstråk. Sammantaget bedöms detta som positivt avseende naturmiljö och den biologiska mångfalden samt vara förenligt med målet om en attraktiv tätortsnära natur för friluftslivet och preciseringen av miljö kvalitetsmålet "En god bebyggd miljö". Enligt den senare ska det finnas "natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet". Hellidsberget utgör även ett viktigt tätortsnära grönområde. För området kan konflikter uppstå mellan bebyggelseutveckling och natur- och rekreationsvärden.

I Tidaholms tätort ska grönområden i staden bevaras, förvaltas och utvecklas. Kommunens mål att skapa ett obrutet stråk för gående längs med Tidån genom tätorten och ta tillvara befintliga rekreationella och biologiska värden kopplade till detta blågröna stråk. Det är positivt att detta område ska förvaltas så att dess naturvärden består och detta bedöms medföra positiva konsekvenser med avseende på tillgänglighet och rekreation, samt för den biologiska mångfalden. Planförslaget anger även att flera naturområden som ligger i tätorten eller i dess närhet ska göras mer tillgängliga, där vissa kan komma att bli mer parklika och erbjuda fler rekreationsmöjligheter. Åtgärder som dessa kan fylla en viktig funktion vid en samtida expansion och förtätning av tätorten. Planförslaget är dock otydligt avseende strategier för hur ovan nämnda förslag ska genomföras i praktiken. Utveckling av Tidån kommer emellertid enligt planförslaget att behandlas i framtida planering, vilket innebär möjligheter att här utforma strategier för hur värdena längs sträckan ska kunna tas tillvara.

Den nya översiktsplanen tar ställning till prioriterade områden för ny bebyggelse inom kommunen, främst i befintliga tätorter. Tidaholms tätort är i första hand prioriterad, i andra hand tätorterna Ekedalen och Madängsholm och därefter småorterna Fröjered och Folkabo. På sikt kommer även en del av exploateringen att ske längs stråk mellan centralorten och tätorterna. Utvecklingsområden i anslutning till redan existerande tätortorter innebär lägre risk att ta områden med natur- och rekreationsvärden i anspråk. Utvidgning av tätorterna medför dock ett större avstånd till tätortsnära större grönområden för de som bor i de centrala delarna.

Tidaholms tätort är enligt planförslaget prioriterat för framtida utveckling genom både en förtätning och expansion. Bebyggelseutvecklingen ska gå i riktning mot Skövde och mot Madängsholm, samt invid kanten av Hellidsberget. Förtätning är bra i det avseende att en mindre volym ytor behöver tas i anspråk, samtidigt kan förtätning av befintlig bebyggelse ofta leda till ianspråktagande av mark inom tätorterna som fungerar som områden för friluftsliv och rekreation. Det är viktigt att se till kvalitet, så att inte grönstrukturer endast finns i form av exempelvis överblivna ytor eller grönstråk längs trafikleder. Det är även viktigt att de som nyttjar aktuella områden inkluderas vid bedömning av vilka ytor som är värdefulla. Konsekvenserna för dessa områden är svåra att bedöma då innehållet i kommande detaljplaner styr vilken påverkan på naturmiljön som kan uppstå vid utveckling.

Att möjliggöra för människor att bosätta sig på landsbygden är en viktig strategi enligt planförslaget och kommunen ser därför positivt på att bygga på landsbygden. Det är här viktigt att det finns en avvägning mellan självbestämmanderätten och bevarandet av naturvärden. Planförslaget framhåller att utveckling på landsbygden särskilt ska ske genom komplettering av bebyggelse i anslutning till befintlig sammanhållen bebyggelse och byar, samt i närheten av kollektivtrafik. Detta bedöms medföra större möjligheter att motverka en spridd bebyggelseutveckling som kan medföra skador på värdefull natur, en

ökad fragmentering och minskad tillgänglighet. Konsekvensernas omfattning på de aktuella platserna beror till stor del på hur bebyggelsen utformas, vilken hänsyn som tas till ekologiska värden samt eventuella kompensatoriska åtgärder.

Stora delar av Tidaholms kommun omfattas av lagskyddade områden enligt miljöbalken. Här måste exploateringar avvägas särskilt noga. Inom områden av riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken får exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön endast komma till stånd om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Detta utgör dock inte hinder för exempelvis utvecklingen av befintliga tätorter (4 kap. 1 § miljöbalken). Riksintresseområden inom kommunen skall så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada eller försvåra utnyttjandet av riksintresseområdet för det ändamål det är avsatt för. Berörda natura 2000-områden och riksintressen skall enligt lag alltid konsekvensbeskrivas. Hur påverkan blir avgörs och bedöms därför i samband med prövningen.

I några fall bedöms det föreligga en risk att utpekade utvecklingsområden för bebyggelse kan hamna i konflikt med bevarandevärda områden, se Tabell 3 nedan. Övriga områden som är skyddade enligt lagstiftningen bedöms inte beröras av planförslaget.

Tabell 3. Bevarandevärda områden med koppling till naturmiljö, rekreation och friluftsliv som riskerar att påverkas av utpekade utvecklingsområden i den nya översiktsplanen.

Bevarandevärt område	Område	Berörs av
Natura 2000	Eldslyckan – Kobonäs (SE0540309)	Utvecklingsområde för bebyggelse i Tidaholms tätort Utvecklingsområde för bebyggelse i Fröjered
Naturresevat	Ekedalen, Varv	Utvecklingsområde för bebyggelse i Ekedalen
Riksintresseområde naturvård enligt 3 kap. MB	Kobonäs-Orleka (NRO 14110)	Utvecklingsområde för bebyggelse i Tidaholms tätort Utvecklingsområde för bebyggelse i Fröjered
Riksintresseområde naturvård enligt 3 kap. MB	Plantaberget, Varvsberget, Gerumsberget och Gisseberget (NRO 14108)	Utvecklingsområde för bebyggelse i Ekedalen Utvecklingsområde för bebyggelse i Kungslena

Vilken påverkan och konsekvenser av planerat utredningsstråk för verksamheter och industri kan medföra avseende bevarandevärda områden är i dagsläget oklara och behöver behandlas närmare i den fortsatta planeringen.

Natura 2000-området Eldslyckan – Kobonäs (SE0540309) följer Tidans sträckning nedströms från utkanten av Tidaholms tätort och i nordlig riktning mot Fröjered. Natura 2000-området bedöms inte påverkas genom direkt intrång av planerad bebyggelseutveckling i Fröjered, men det kan inte uteslutas att området påverkas negativt av exploatering kring Tidaholms tätort. Exempelvis exploatering av strandområdet vid ny bebyggelse kan påverka området negativt. Området utgör även nedströms recipient från Tidaholms tätort. Vidare utredningar krävs för att kunna bedöma konsekvenserna av en sådan exploatering.

Ekedalen, Varv är ett naturresevat och naturminne som utgörs av ett lövskogsområde beläget i anslutning till Ekedalens tätort. Det är förbjudet att ta ner eller på annat sätt skada växter inom området. Ekedalen tätort utgör prioriterat utvecklingsområde för

bebyggelse och det föreligger därmed risk för påverkan på naturreservatet, direkt eller indirekt. Den framtida bebyggelsens placering och utformning avgör graden av påverkan.

Kobonäs-Orleka (NRO 14110) är ett representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och utgör riksintresseområde för naturvård enligt 3 kap. miljöbalken. Området utgår från utkanten av Tidaholms tätort och följer Tidans sträckning nedströms förbi tätorten Fröjered i nordlig riktning. Tätorten Fröjered samt Natura 2000-området Eldslyckan – Kobonäs innefattas i riksintresseområdet. Området riskerar att beröras av utvecklingsområde för bebyggelse i Tidaholms tätort och utvecklingsområde för bebyggelse i Fröjered. Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift, vägdragningar samt olämpligt lokaliserad bebyggelse och andra anläggningar utgör exempel på sådant som kan påverka områdets värden negativt. Andra verksamheter som kan påverka innefattar bland annat ökade störningar från kanotning och andra friluftssarrangemang. Mot bakgrund av detta bedöms det föreligga en risk för påtaglig skada på riksintresseområdet avseende bebyggelseutveckling i Fröjered. Konsekvenser för riksintresseområdet beror på grad av exploatering, samt den hur den nya bebyggelsens utformning och kommunens hänsynstagande till områdets värden hanteras i detaljplanläggning.

Riksintresse för naturvård Plantaberget, Varvsberget, Gerumsberget och Gisseberget (NRO 14108) riskerar att beröras av utvecklingsområde för bebyggelse i tätorterna Ekedalen och Kungslena. Ekedalen angränsar till området i väster och utveckling här utgör således inte ett direkt intrång. Riksintresseområdets värden påverkas negativt främst av bland annat minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift, vägdragningar, andra markarbeten samt olämpligt lokaliserad eller anpassad bebyggelse och anläggningar av olika slag. I huvudsak är detta beroende av direkta ingrepp i riksintresseområdet. Mot bakgrund av detta bedöms det inte föreligga risk för påtaglig skada avseende bebyggelseutveckling i Ekedalen, men negativ påverkan kan inte uteslutas. Kungslena är dock belägen inom riksintresseområdet och här riskerar ny bebyggelse medföra en direkt påverka på området och påtaglig skada kan inte uteslutas. Kungslena utgör lägst prioriterat utvecklingsområde, vilket är positivt utifrån tätortens känsliga placering inom skyddat område. Översiktsplaneringens översiktliga nivå gör det generellt svårt att dra slutsatser om konsekvenserna för riksintresseområden. Viktiga faktorer inkluderar kommunens avvägningar i den fortsatta planeringsprocessen och att den nya bebyggelsens utformning regleras i detaljplanläggning, där det är viktigt att beakta områdets värden.

Inga föreslagna utvecklingsområden för bebyggelse berör riksintresse för friluftslivet Hökensås (FO20). Planförslaget bedöms här inte medföra risk för påtaglig skada. En genomgripande inriktning i planförslaget är att utveckla turismen inom kommunen, och kommunens ställningstagande för riksintresseområde Hökensås är att turismens och friluftslivets intressen ska beaktas vid bedömningen av exploatering eller andra ingrepp i miljön. Detta ställningstagande bedöms vara förenligt med riksintresseområdet, men det är viktigt att se till riksintressets befintliga värden och att en utveckling sker med fokus på att förstärka dessa. Detta för att undvika motstående värden som kan påverka friluftslivet negativt.

Riksintresse rörligt friluftsliv (4 kap. 2 § MB) som inbegriper Hökensåsområdet påverkas inte av föreslagna utvecklingsområden för bebyggelse och planförslaget bedöms här inte medföra risk för påtaglig skada. Även här är det viktigt att se till att riksintresseområdets värden inte står i konflikt med en utveckling av turismen.

Generellt biotopskydd gäller för alléer, trädrader, källor med omgivande våtmark i jordbruksmark, odlingsrösen i jordbruksmark, pilevallar, småvatten och våtmarker i jordbruksmark, stenmurar i jordbruksmark och åkerholmar. Med jordbruksmark menas här

mark som används som åker, äng eller betesmark. Dessa bör om möjligt bevaras så långt som möjligt och kan integreras i bebyggelsen.

Strandskyddet ska långsiktigt trygga förutsättningarna för allmänhetens tillgång till stränderna samt bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Projekt eller verksamheter inom strandskydd kräver dispens från strandskydd, vilket endast får lämnas om det finns särskilda skäl. En del av föreslagna områden för bebyggelseutveckling ligger inom område som omfattas av strandskyddsbestämmelserna. Strandskyddet kan dock vara upphävt idag, men återinträder vid detaljplanläggning varmed en ansökan om upphävande av strandskydd behöver sökas. Hänsyn behöver bland annat tas till de naturvärden som finns på platsen vid eventuell detaljplanläggning.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Planens ställningstaganden gällande turism och friluftsliv bedöms ha potential att öka antalet besökare i kommunen samt leda till bättre rekreativsmöjligheter. Detta är även positivt för människors hälsa.

En grönstrukturplan och ett gestaltungsprogram bedöms innebära ökade möjligheter att styra kommunen mot en god och hälsosam miljö i tätorter och övrig bebyggelse.

Planförslaget planerar att anlägga nya gröna och blå-gröna stråk. Detta bedöms medföra positiva konsekvenser avseende både rekreation och biologisk mångfald.

Ny bebyggelse kommer oundvikligen att ta mark i anspråk, vilket kan leda till konflikter med naturmiljön. Påverkan kan vara direkt i form av att naturmiljöer försvinner, men även indirekt då förutsättningar för naturmiljön förändras. Ställningstaganden i planförslaget ger dock förutsättningar för att minska eller eliminera de negativa konsekvenserna.

Prioriterade områden för utveckling och en utbyggnadsordning skapar goda förutsättningar för att betydelsefull regional grönstruktur, sammanhängande grönområden, ekologiska korridorer och viktiga vattenområden ska kunna värnas.

Bevarandevärda naturområden såsom riksintressen, Natura 2000-områden och naturreservat riskerar att påverkas av utpekade utvecklingsområden i den nya översiktsplanen. Det finns dock goda förutsättningar att undvika påtaglig skada med de i planförslaget angivna strategier och ställningstaganden. Konsekvenser är därtill beroende av grad av exploatering, den nya bebyggelsens utformning samt kommunens hänsynstagande till områdets värden.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära små negativa konsekvenserna för aspekten Naturmiljö, rekreation och friluftsliv.

Konsekvenser av referensalternativ

En svagare kommunal planering antas medföra ett lägre exploaterings- och bebyggelsestryck på grund av en lägre attraktivitet som bostadskommun. Detta antas i sin tur medföra en minskad risk för exploatering av värden i kommunen av relevans för naturmiljö, rekreation och friluftsliv. En avsaknad av aktuell översiktsplan bedöms dock innebära en sämre möjlighet för kommunen att styra bebyggelseutvecklingen. Detta uppskattas leda till en mer spridd och okontrollerad exploatering med en större påverkan på naturmiljön samt värden för friluftsliv och rekreation.

Möjligheten att tillvarata och utveckla kommunens natur- och friluftsintrassen blir sannolikt sämre utan en aktuell översiktsplan.

Sammantaget bedöms konsekvenserna för referensalternativet bli små till måttligt negativa för aspekten Naturmiljö, rekreation och friluftsliv beroende på framtida exploateringsgrad och vilken hänsyn planeringen tar till berörda naturvärden.

Förslag på uppföljning och fortsatt arbete

- Planförslaget bör tydligare definiera vilka områden som utgör grönstruktur och hur dessa hänger samman.
- Utredda gröna kopplingar/grön infrastruktur och specificera utformningen av detta nätverk.
- Samordna arbete med angränsande kommuner om skyddsvärda områden och hur dessa ska förvaltas, exempelvis i samband med en expansion av besöksnäringen.
- Avseende riksintresse rörligt friluftsliv (4 kap. 2 § MB) som inbegriper Hökensåsområdet bör kommunen i översiktsplanen tydligare lyfta fram värden kopplade till området samt ta ytterligare ställning till vad som gäller vid konflikter mellan riksintresseområdet och utvecklingsområdet.
- Kommunen rekommenderas att ha ett politiskt antaget miljöprogram med lokala miljömål kopplade till nationella miljömål som rör naturmiljö, rekreation och friluftsliv.
- Ta fram strategier för hur områden som saknar lagligt skydd ska förvaltas så att deras naturvärden består.
- Tydligare strategi för planerad bebyggelseutveckling i anslutning till Hellidsberget för att undvika konflikter mellan bebyggelseutveckling och natur- samt rekreationella värden. Planerad bebyggelseutveckling i anslutning till Hellidsberget bör utredas vidare för att undvika en intressekonflikt och att viktiga värden inskränks.
- Planförslaget betonar att folkhälsa ska vara prioriterat i kommunen. Planförslaget bör innehålla tydligare riktlinjer och strategier för hur detta ska ske i praktiken.
- Definiera lokalisering och utformning av de stråk mellan centralorten och tätorterna där en del av byggnationen på sikt kommer att ske.
- Planförslaget anger att flera naturområden som ligger i tätorten eller i dess närhet ska göras mer tillgängliga och bland annat eventuellt erbjuda fler rekreativsmöjligheter. Planförslaget bör tydligare definiera vilka områden som avses samt redovisa en strategi för hur detta ska ske i praktiken.
- Kommunen bör precisera områden för verksamheter och industri i översiktsplanen för att kunna bedöma påverkan på värdefulla naturmiljöer.

VATTEN

Nuläge

Ytvatten

Tidaholms kommun har många sjöar men de flesta är mycket små. Den sjötätaste delen ligger på Hökensås och är viktig för fritidsfisket. Ån Tidån är kommunens största vattendrag och ingår i Göta älvs avrinningsområde. Tidans Vattenförbund är sedan 2007 vattenråd inom Tidans och Friaåns avrinningsområden. Syftet med vattenrådet är enligt vattendirektivet att det ska arbeta för en förbättrad lokal samverkan mellan olika aktörer i arbetet med att genomföra av Vattenmyndigheten beslutade åtgärdsprogram för Tidån.

Avseende vattendrag i Tidaholms kommun uppnår ett vattendrag god ekologisk status i nuläget. Sju vattendrag har tidsfrist till 2021 på grund av flödesregleringar, konnektivitet och övergödning. Fem vattendrag har tidsfrist till 2027 på grund av konnektivitet, övergödning och försurning.

Tidaholm ingår i Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt. Det finns 14 ytvattenförekomster i Tidaholms kommun. Enligt VISS, vatteninformationssystem Sverige, var ekologisk status och potential för ytvattnet i kommunen vid senaste bedömning till övervägande del *måttlig*. Endast 14 % av ytvattenförekomsterna uppnår *god* ekologisk status och 7 % uppnår *dålig* ekologisk status.

Inget av vattendragen uppnår *god* kemisk status, men sett till kemisk status utan överallt överskridande ämnen uppnår 21 % av ytvattenförekomsterna *god* kemisk status, övriga 79 % är ej klassade.

Gällande näringsämnen håller ytvattnet i kommunen övervägande *hög*, *god* eller *måttlig* status och för försurning uppnår 71 % *hög* ekologisk status. Vad gäller övriga vanliga miljöproblem förekommer övergödning och syrefattiga förhållanden samt övergödning på grund av belastning av näringsämnen i 43 % av ytvattenförekomsterna. Miljögifter förekommer i samtliga 14 ytvattenförekomster. 2 av 14 ytvattenförekomster är försurade. Samtliga 14 ytvattenförekomster har habitat förändrade genom fysisk påverkan såsom exempelvis muddring och småskalig vattenkraft.

Grundvatten

Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Det finns 11 grundvattenförekomster i kommunen. Av dessa uppfyller samtliga *god* kemisk status i dagsläget. Tre av grundvattenförekomsterna har betydande påverkan från punktkällor i form av förorenade områden. Man har i dessa fall bedömt att föroreningsnivån i grundvattnet lokalt är stor/mycket stor. För resterande åtta grundvattenförekomster saknas data vilket innebär att påverkan kan finnas på fler av grundvattenförekomsterna i kommunen. Beträffande de tre förekomsterna med betydande påverkan är föroreningarna relaterade till bland annat branscherna träimpregnering samt pappers- och massaindustri. Tidaholm försörjs med dricksvatten från Källefalls grundvattentäkt.

Det finns 26 förorenade områden inom en av grundvattenförekomsterna (Sandhem-Hömb söder), varav ett i klass 2 (stor risk). Här finns det risk att kemisk status inte uppnås 2021.

Dagvatten

Marken inom kommunen avvattnas i huvudsak till de fyra vattendragen Tidan, Lillån, Yan och Ösan. Östra Hökenås avvattnas till Vättern. Kommunen saknar i dagsläget en dagvattenpolicy. I Stad och Land-projektet undersöktes geologiska förutsättningar för lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) inom Tidaholms tätort.

Spillvatten

Kommunen saknar i dagsläget en VA-plan men avser ta fram en dagvattenpolicy i samband med upprättande av VA-plan.

Det finns fastigheter inom kommunen som inte är anslutna till det kommunala avloppsnätet och som därmed har enskilt avlopp.

Tidaholms reningsverk ligger vid Tidan och tar emot avloppsvatten och renar det mekaniskt, biologiskt och kemiskt. Kommunen har också ett antal mindre reningsverk i Kungslena, Gälleberg, Fröjered och Folkabo. Dessa verk har en något enklare rening och i vissa fall mer naturnära metoder. Recipient för färdigbehandlat vatten är ån Tidan.

Reningsverket för Tidaholms tätort är dimensionerat för 15 000 personekvivalenter (pe). Nuvarande belastning uppgår till 9 700 pe.

För en mer detaljerad bild av nuläge och förutsättningar, se del 2 *Tidaholm idag*.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

Tidaholm ska i sitt plan- och tillsynsarbete se till att de bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan uppnås och att strandskyddsbestämmelserna efterlevs.

Miljömålet *Levande sjöar och vattendrag* innebär att Sveriges sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och att deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Biologisk mångfald, naturlig produktionsförmåga, kulturmiljö värden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

I 3 kap. 1 § miljöbalken framgår följande: ”Mark- och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.”

EU:s regelverk, Vattendirektivet, utarbetades för att säkerställa god vattenkvalitet och vattentillgång i Europas yt- och grundvatten samt lindra effekter av torra och översvämning. Sjöar, vattendrag, kust- och grundvatten av tillräcklig storlek omfattas av vattendirektivet. Dessa kallas för vattenförekomster. Direktivet har införlivats i svensk lagstiftning genom Vattenförvaltningsförordningen. Inom det svenska vattenarbetet har miljö kvalitetsnormer fastställts för alla vattenförekomster och det ska i översiktsplanen framgå hur kommunen avser att följa gällande miljö kvalitetsnormer. I Tidaholms kommun finns ett flertal vattenförekomster som omfattas av EU:s ramdirektiv och det åtgärdsprogram som upprättas för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt.

Målet är att Sveriges alla vattenförekomster ska ha uppnått minst god vattenstatus år 2015 och att ingen vattenförekomsts status ska försämrats. I de fall det inte bedömts vara möjligt att nå målet år 2015 har en förlängd tidsfrist beviljats, dock längst till år 2027. Miljö kvalitetsnormerna är juridiskt bindande. Miljö kvalitetsnormerna för ytvattenstatus omfattar; *ekologisk* och *kemisk* status, samt för grundvattenstatus; *kemisk* och *kvantitativ* status. Ekologiska statusen bedöms på en femgradig skala: *hög, god, måttlig*,

otillfredsställande och dålig. Kemisk ytvatten- och grundvattenstatus samt kvantitativ status har två klasser: *god* samt *uppnår ej god* (VISS, 2013).

Konsekvenser av planförslaget

Ytvatten

I planen föreslås ett utvecklingsstråk för turism längs Tidan. Detta bedöms kunna medföra positiva konsekvenser om åtgärder utförs för att förbättra vattenmiljön. Konsekvensernas omfattning beror på hur utvecklingen tar hänsyn till ekologiska värden i omgivningen. Planförslaget förväntas dock inte påverka situationen med läckage av näring från jord- och skogsbruksmarker i någon större utsträckning.

Översiktsplanen bedöms medverka till en förbättring av miljökvalitetsnormerna för vatten och vattenförekomster inom kommunen, då ett antal ställningstaganden och beskrivningar anges för att förbättra vattenkvaliteten inom kommunens gränser. Ställningstagandena visar att kommunen är på rätt väg, men det krävs en stor insats och ytterligare åtgärder än de som omnämns i översiktsplanen för att kunna öka vattenkvaliteten i vattenförekomsterna. De ställningstaganden som är gjorda inom översiktsplaneförslagets ramar visar på att föreslagen exploatering inte motverkar miljökvalitetsnormerna för vatten och vattenkvalitet. Angiven exploatering bedöms inte försämra statusen i vattendragen, utan kan i stället medverka till att åtgärder kan anläggas i samband med utbyggnaden som kan förbättra statusen för vattenförekomsterna inom kommunen.

Det finns inga områden avsatta för dagvattenhantering och översvämning i översiktsplanen. Översiktlig översvämning utredning och skyfallsutredning har tagits fram i samband med översiktsplanen.

Grundvatten

Planen saknar ställningstaganden relaterat till grundvatten. I anslutning till Källefalls grundvattentäkt bör särskild hänsyn tas vid exploatering så att förutsättningarna för ett gott vattenskydd kan upprätthållas. Vattnet håller en hög kvalitet och räcker även till för betydligt större befolkning än vad som i nuläget bor i kommunen.

Vid exploatering i förorenade områden behöver föroreningsgraden och utbredningen klarläggas i samband detaljplanarbetet. Vid exploatering i sådana områden behöver metoder tillämpas så att föroreningar inte sprids till vattenmiljöer. Förorenade områden i anslutning till vattenmiljöer berör bland annat grundvattenförekomsten Sandhem-Hömb söder där 26 förorenade områden är kända. Föroreningarna riskerar att läcka till grundvattnet men planen bedöms inte påverka dessa områden.

Dagvatten

Dagvattenproblemet växer i takt med exploateringen och bebyggelsens utbredning. I tätorter med stora hårdgjorda ytor rinner vattnet snabbt av på ytan, vilket kan leda till översvämningar i ledningsnät och dikessystem. Även grundvattenbalansen kan rubbas. Vattnet kan förorenas med tungmetaller och svårnedbrytbara ämnen från till exempel trafik och byggnadsmaterial, samt näringsämnen från bland annat atmosfäriskt nedfall. Vattnet rinner via genomsläpplig mark, diken och ledningar och når så småningom åar, sjöar och grundvatten.

I översiktsplanen anges att dagvatten ska tas om hand så nära källan som möjligt genom att dagvattnet infiltreras, renas och fördröjs på respektive fastighet. Kommunen ska även verka för att så lite orenat dagvatten som möjligt når ån Tidan. För bebyggelse som inte omfattas av detaljplan säkerställs att miljökvalitetsnormer uppfylls i bygglovet.

Enligt översiktsplanens ställningstagande avser kommunen ta fram en dagvattenpolicy i samband med upprättande av VA-plan. En översiktlig översvämningstudering ska även tas fram. I de fall där plats för gemensam dagvattenhantering inte anvisats av kommunen, skall tillkommande dagvatten till följd av planläggning fördröjas och omhändertas inom varje fastighet. Sammanlagt bedöms detta som positivt för aspekten.

Föreslagen översiktsplan behandlar inte behovet av att anpassa samhället och att minimera klimatförändringens skador och risker. Klimatförändringarna ställer bland annat högre krav på dagvattenåtgärder varför en bristande klimatanpassning exempelvis kan påverka kommunens vattenkvalitet negativt. Detta bedöms vara negativt för aspekten.

Spillvatten

Enligt planens ställningstagande ska avloppshantering i kommunen vara god och kommunen ska sträva efter att en större andel av bostadsbeståndet ska vara anslutna till det kommunala avloppet.

Kommunen ska enligt översiktsplanen sträva efter att en större andel fastigheter ska vara anslutna till det kommunala avloppet. Planens intentioner att i första hand koncentrera ny bostadsbebyggelse till befintliga tätorter bedöms ha en viss positiv effekt då VA-situationen därmed skulle kunna förbättras i och med att fler hushåll kan anslutas till det kommunala VA-systemet och att fler enskilda avlopp kan kopplas på. Detta bedöms ha en positiv effekt på kommunens ytvatten då dagvattnet som leds har bättre kvalitet.

Kapaciteten i reningsverket bedöms vara tillräcklig stor för att räckas till översiktsplanens föreslagna utbyggnadsområden för bostäder.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Planens intentioner att i första hand koncentrera ny bostadsbebyggelse till befintliga tätorter bedöms ha en viss positiv effekt då VA-situationen därmed skulle kunna förbättras i och med att fler hushåll kan anslutas till det kommunala VA-systemet och att fler enskilda avlopp kan kopplas på. Detta bedöms ha en positiv effekt på kommunens vattenkvalitet då dagvattnet som leds får bättre kvalitet. Kapaciteten i kommunens reningsverk bedöms vara tillräcklig stor för att räckas till översiktsplanens föreslagna utbyggnadsområden för bostäder.

Kommunen ska arbeta aktivt med att förbättra vattenkvaliteten i kommunens vattendrag och sjöar så att miljö kvalitetsnormerna uppfylls. Detta bedöms som positivt för aspekten vatten. Enligt översiktsplanens ställningstagande ska kommunen även ha en dagvattenpolicy. En översiktlig översvämningstudering ska även tas fram. Detta bedöms som positivt för aspekten.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära positiva konsekvenser för aspekten Vatten.

Konsekvenser av referensalternativ

I referensalternativet ökar risken för en mer utspridd bostadsetablering utanför tätorterna och det kommunala VA-området, vilket kan medföra fler enskilda avlopp. Det finns också risk att dagvattenhanteringen inte beaktas i planeringen på samma sätt som den skulle göra med en översiktsplan. Detta innebär en risk för mer utsläpp av föroreningar och läckage av näringsämnen, vilket kan medföra negativa konsekvenser för vattenkvaliteten.

Referensalternativet medför en risk för att planeringen inte uppmärksammar behovet av att anpassa samhället och att minimera klimatförändringens skador och risker.

Klimatförändringarna ställer bland annat högre krav på dagvattenåtgärder varför en bristande klimatanpassning exempelvis kan påverka kommunens vattenkvalitet negativt. Referensalternativet bedöms även medföra att det blir svårare att uppnå miljökvalitetsnormer för vatten vilket medföra negativa konsekvenser för aspekten. Sammantaget bedöms referensalternativet medföra måttligt negativa konsekvenser.

Förslag på uppföljning och fortsatt arbete

- Enligt ställningstagande i planen ska kommunen arbeta med att förbättra vattenkvaliteten i sina sjöar och vattendrag där Tidan är särskilt prioriterad samt verka för att så lite orenat vatten som möjligt når Tidan. Detta bör konkretiseras i en åtgärdsplan för vatten.
- Det finns inga områden avsatta för dagvattenhantering och översvämning i översiktsplanen. Kommunen bör i sitt fortsatta arbete med översiktsplaneringen beskriva hur man ska jobba med klimatanpassning och skydd mot översvämningar.
- Uppmuntra/ta fram strategier för en minskad vattenförbrukning för att hushålla med vattenresurserna.
- Kommunen kan avsätta områden för dagvattenhantering och översvämning i översiktsplanen.

KULTURMILJÖ

Nuläge

I Tidaholms kommun visar lämningar från äldre stenålder och framåt att människor har verkat och levt i området under lång tid. Under historisk tid har kyrkan, bysamhället, godssamhället, industrisamhället och tätorten präglat utvecklingen och framväxten av kommunens kulturmiljöer.

Det finns fyra områden av riksintresse (se Figur 8 på sid. 60) för kulturmiljövården i Tidaholms kommun:

- Kambrosilurområdet [R 1000]
- Hömb-Kavlås [R 51]
- Suntak [R 53]
- Kymbo tall [R 55]

Det finns ett mycket stort antal kända fornlämningar i kommunen (fler än 1 800 stycken).

Ett kommunalt kulturmiljöprogram togs fram år 2018 och utgör ett vägledande kunskapsunderlag kring vilka kulturvärden som är särskilt viktiga att värna vid planeringsprocesser och bygglovsärenden i tätorten och på landsbygden. Kulturmiljöprogrammet fungerar också som en vision för att synliggöra kommunens viktigaste kulturhistoriska berättelser, som de representeras av bebyggd miljö, landskap och fornlämningar.

Inom kommunen har 42 geografiskt avgränsade miljöer pekats ut som särskilt kulturhistoriskt intressanta. Varje miljö har givits rekommenderade förhållningssätt vid planläggning eller enskilda lovsituationer. Förhållningssätten berör befintlig bebyggelse, fornlämningar, landskapselement och element i det bebyggda rummet samt förslag till förhållningssätt till tillkommande bebyggelse eller landskapspåverkan. En brist i kulturmiljöprogrammet är att det saknas beskrivningar av miljöer uppkomna från 1960-talet och framåt.

För en mer detaljerad bild av nuläge och förutsättningar, se del 2 *Tidaholm idag*.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

Landskapet omkring oss har formats av såväl naturkrafter som mänskliga aktiviteter. Kulturmiljön omfattar hela den av människan påverkade fysiska miljön. Allt i kulturmiljön kan tillskrivas kulturvärden, allt har dock inte höga kulturvärden. Begreppet kulturvärden definieras av Boverket som en "sammanfattande benämning för vad som i den fysiska miljön bedöms som värdefullt ur kulturhistoriskt, estetiskt och socialt hänseende". Kulturvärden kan i varierande grad tillskrivas enskilda byggnader, anläggningar och lämningar såväl som hela miljöer och stora landskapsavsnitt.

Sverige har ratificerat den europeiska landskapskonventionen, vilket innebär att Sverige åtagit sig att skydda, förvalta och planera landskapet i enlighet med konventionens intentioner. Landskapskonventionen lyfter bland annat fram landskapets sociala betydelse och understryker vikten av att människor kan delta aktivt i värdering och förvaltning av landskapet.

Alla människors rätt till och ansvar för kulturmiljön fastställs i kulturmiljölagens (KML) portalparagraf som säger att "Ansvaret för kulturmiljön delas av alla" (1 kap. 1 § KML). Det finns flera lagar som omfattar kulturmiljön.

Riksintressen för kulturmiljövården och kulturmiljöer av allmänt intresse regleras i 3 kap. 6 § miljöbalken. Riksintressen *skall* skyddas mot påtaglig skada, medan allmänna intressen *skall så långt möjligt* skyddas mot påtaglig skada. Riksintressen för kulturmiljövården är områden som sammantaget avspeglar hela Sveriges historia och kan exempelvis vara en by, ett odlingslandskap, en bruksort, en stadskärna, ett förortsområde från 1900-talet eller ett fornlämningsområde.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap. kulturmiljölagen (1988:950). De är lämningar efter människors verksamhet under forna tider, de ska antas ha tillkommit innan år 1850 och "genom äldre tiders bruk" samt vara "varaktigt övergivna". Det är förbjudet att på något sätt förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning utan tillstånd från länsstyrelsen.

En byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde kan skyddas som byggnadsminne enligt 3 kap. kulturmiljölagen.

Svenska kyrkans byggnader och begravningsplatser samt de kyrkliga inventarierna skyddas genom 4 kap. kulturmiljölagen. Alla kyrkor och begravningsplatser uppförda före 1940 innehar ett lagskydd som innebär att de inte får ändras på något väsentligt sätt utan tillstånd från Länsstyrelsen. Tillståndsplikten gäller även en del nyare kyrkor med höga kulturhistoriska värden.

Konsekvensbedömningen i MKB utgår ifrån de kända kulturvärden som finns i Tidaholms kommun samt värdenas tålighet och sårbarhet för den planerade utvecklingen i översiktsplan och referensalternativ. Bedömningen utgår från de kulturmiljöunderlag som finns, främst täcker dessa underlag riksintresseområden, kommunala kulturmiljöer samt fornlämningar, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen.

Bedömningen grundar sig på Boverkets tre värderingsperspektiv för kulturvärden; kulturhistoriskt, estetiskt och socialt.

- Värdering ur ett *kulturhistoriskt perspektiv* avser en bedömning av möjligheterna att genom exempelvis bebyggelsen och landskapet utvinna och förmedla kunskaper om olika skeenden och sammanhang och därigenom även förståelse av människors livsvillkor, i skilda tider – inklusive de förhållanden som råder idag.
- Värdering ur ett *estetiskt* perspektiv gäller en bedömning av bland annat rumsliga, visuella och akustiska egenskaper i kulturmiljön.
- Värdering ur ett *socialt* perspektiv innebär att bedöma människors relationer till kulturmiljön – hur olika grupper av individer använder, uppfattar och värdesätter exempelvis bebyggelsen och landskapet.

Konsekvenser av planförslaget

Planförslaget innebär en bebyggelseutveckling främst i Tidaholms tätort. Påverkan på kulturmiljövården blir därför större i tätorten än på landsbygden.

Ställningstagandena för tätorten kan innebära en stor påverkan på kulturmiljövården. Bland annat anges att bebyggelsen ska ha högre täthet i de centrala delarna, att den ska ha varierade arkitektoniska uttryck samt att bebyggelseutveckling ska ske kring Tidan. Det saknas en aktuell bebyggelseinventering med kulturhistorisk värdering på byggnadsnivå. Effekten av det är att det kommer vara svårare att fånga upp och ta tillvara värdena i enskilda bygglovsärenden, särskilt i områden som inte omfattas av kulturmiljöprogrammet. Det saknas även utpekade miljöer från 1960-talet och framåt i kulturmiljöprogrammet vilket innebär sämre förutsättningar att ta vara på dessa värden.

Vad gäller utpekade områden vägs den negativa effekten beskriven ovan upp av ställningstagandet att varsamhet ska gälla för kulturmiljöprogrammets områden och programmets förhållningssätt ska tillämpas i planarbete och bygglovgivning. Detta innebär positiva konsekvenser för kulturmiljöprogrammets områden.

I samband med planläggning ska kommunen även eftersträva att upprätta skyddsbestämmelser för särskilt värdefull byggnad och bebyggelse. Detta är mycket positivt för tätortens kulturmiljövärden men för att kunna veta vilken bebyggelse det handlar om och få ett skydd med framförhållning krävs ovan nämnda bebyggelseinventering. Det anges också att fördjupade underlag med känslighet- och tålighetsanalyser ska tas fram vid behov. Detta kan innebära positiva konsekvenser för kulturmiljön då det ger kommunen kunskap om vilken typ av förändringar som miljön tål samt är känslig mot.

Det anges även i planförslaget att kulturmiljön i tätorten ska avspegla Tidaholms historiska utveckling, bebyggelsens tidstypiska karaktärsdrag ska respekteras. Om detta efterföljs kan även kulturmiljövärdena i områden tillkomna från 1960-talet och framåt tas tillvara.

Planförslaget bedöms innebära svagt positiva konsekvenser för kulturmiljövärdena i tätorten. Detta grundar sig på negativa effekter som uppstår till följd av viss avsaknad av kulturmiljöunderlag samt stora positiva konsekvenser sett till ställningstaganden och strategier.

Planförslaget innebär i mindre omfattning en bebyggelseutveckling i orter och byar på landsbygden.

Utpekad bebyggelseutveckling i Ekedalen sker troligtvis utanför riksintresset Kambrosilurområdets avgränsning. Det är dock först när det finns ett mer exakt kartunderlag som ett uteslutande av påtaglig skada kan göras.

Utpekad bebyggelseutveckling i Folkabo kan beröra värden för riksintresset Kambrosilurområdet. I planförslaget anges att ett restriktivt förhållningssätt bör tillämpas till tillkommande byggnader inom bebyggelse med samlad gårdsbild, samt att komplettering med ny bebyggelse bör ske i Folkabos norra del. Det behövs ett mer exakt kartunderlag innan ett uteslutande av påtaglig skada kan göras.

För att skydda riksintresset Kambrosilurområdet anges att kommunen avser att ta fram känslighet- och tålighetsanalyser inför planläggning i riksintresseområden för att kunna veta vilka åtgärder som riskerar att medföra påtaglig skada. Påverkan ska konsekvensbeskrivas och möjliga alternativ ska undersökas. Höga krav ska ställas på planering, placering och utformning av ny bebyggelse så att påtaglig skada undviks. Med dessa avsikter finns goda förutsättningar att undvika påtaglig skada.

En annan avsikt är att ta fram planeringsunderlag för kulturvärden för landsbygdens utvecklingsområden. Underlagen ska ge svar på hur miljöerna kan utvecklas med hänsyn till dessa värden. Kommunen avser också att upprätta områdesbestämmelser för kyrkbyarna i kommunen.

Kombinationen av planeringsunderlag och upprättande av områdesbestämmelser innebär positiva konsekvenser för landsbygdens kulturmiljövärden. På grund av avsaknad av ett mer detaljerat underlag går det dock inte att utesluta påtaglig skada på riksintresset Kambrosilurområdet till följd av främst bebyggelseutveckling i Folkabo.

Områdesbestämmelser för kommunens kyrkbyar skulle innebära positiva konsekvenser för riksintressena Kambrosilurområdet, Hömb-Kavlås och Suntak då dessa områden innehåller ett stort antal kyrkbyar.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Med bakgrund av ovan angivna viljeinriktningar och underlag innebär den nya översiktsplanen övergripande positiva konsekvenser för kulturmiljön i kommunen. Det finns strategier för hantering av värden på såväl övergripande som detaljerad nivå, samt för såväl tätort som landsbygd. Det saknas dock kunskapsunderlag för miljöer tillkomna efter 1960 samt en aktuell bebyggelseinventering för tätorten. En annan brist är att det saknas kulturmiljöutredningar med analyser av tålighet och känslighet för utvecklingsområden i tätorten och på landsbygden. Dessa kan dock tas fram inför detaljplaneskedet när placering, omfattning och karaktär på ny bebyggelse blivit specificerad.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära positiva konsekvenser för aspekten Kulturmiljö.

Konsekvenser av referensalternativ

I referensalternativet gäller ställningstaganden i fördjupad översiktsplan för Stadsbygd (antagen 2009). Här anges att hänsyn ska tas till områdets och byggnadernas ursprung, att alltför stora avvikelser i skala och volym inte ska tillåtas, att särskilda krav ska ställas vid bygglovsprövning av värdefull bebyggelse, samt att inför planläggning ska planprogram upprättas med angivelse av skydd för värdefull bebyggelse.

Det historiska sammanhanget/ursprunget, förhållningssätt till skala och volym samt krav vid bygglov och planläggning är grundläggande för att ta tillvara kulturmiljövärden. Dessa aspekter fångas upp på ett heltäckande sätt vilket får positiva effekter för tätortens kulturmiljövärden. Det finns dock en brist på underlag för bebyggelse tillkommen på 1960-talet och senare samt en aktuell bebyggelseinventering, vilken kan få vissa negativa effekter på tätortens kulturmiljövärden.

På landsbygden bedöms kulturmiljöprogrammet täcka upp en stor del av de kulturmiljövärden som kan beröras av kommunens bebyggelseutveckling. Dock saknas viljeinriktningar för framtagande av känslighet- och tålighetsanalyser. Detta medför att det blir svårare att på längre sikt vidmakthålla värdena, vilket innebär negativa effekter på landsbygden.

Referensalternativet utan ÖP bedöms innebära en mer kortsiktig planering med följden att kulturmiljöutredningar och konsekvensbedömningar inte tas fram i tidiga skeden i lika stor utsträckning. Detta innebär en negativ effekt då det blir svårare att begränsa eller kompensera för skador på kulturmiljön.

Sammantaget bedöms referensalternativet innebära oförändrade konsekvenser mot nuläget. Detta baseras på att det är sannolikt att kulturmiljöprogrammet kommer att användas och efterföljas vilket generellt får positiva effekter. Samtidigt kommer det inte upprättas några områdesbestämmelser för kyrkbyar och känslighet- och tålighetsanalyser kommer inte tas fram, vilket kan få negativa effekter.

Förslag på uppföljning och fortsatt arbete

- Kommunen bör gå vidare med arbetet att upprätta områdesbestämmelser för kyrkbyarna för att ha framförhållning inför exploateringar inom värdefulla landsbygdsmiljöer.
- Kommunen bör komplettera kulturmiljöprogrammet med ett urval miljöer från 1960-talet och framåt.
- Kommunen bör ta fram rekommendationer för de byggnader och miljöer som behöver ett formellt skydd i detaljplan (krav på varsamhet, underhåll samt förvanskningförbud enligt PBL). Urvalet ska representera kommunens historia som helhet.
- Kommunen bör arbeta proaktivt med bebyggelseinventeringar, karaktäriseringar och värderingar av bebyggelse i tätorten fram till idag. Detta för att kunna ta tillvara och bygga vidare på ortens karaktäristiska bebyggelsekaraktärer.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

Ekosystemtjänster är de nyttor som naturen på olika sätt ger oss och som bidrar till vår välfärd. Människan är beroende av fungerande ekosystem för att samhället ska fungera bra. Naturen ger oss syre, mat och rent vatten. I den byggda miljön renar naturen luft, tar hand om dagvatten samt bidrar till god hälsa och rekreation. Ekosystemtjänster utgör en viktig resurs för att möta framtida förändringar och behov.

Enligt rapporten Millennium Ecosystem Assessment (MEA 2005) definieras ekosystemtjänster som de produkter och processer i naturen som människan direkt eller indirekt drar nytta av. Ekosystemtjänsterna delas ofta in i följande fyra kategorier:

- Försörjande ekosystemtjänster: Till exempel mat, dricksvatten, råmaterial, bioenergi.
- Reglerande ekosystemtjänster: Till exempel rening av luft och vatten, pollinering, klimatreglering.
- Kulturella ekosystemtjänster: Rekreation, estetisk uppskattning, naturarv och turism.
- Stödjande ekosystemtjänster: Till exempel habitat för arter, fotosyntes och biologisk mångfald. Nödvändiga för att övriga tjänster ska fungera.

Syftet med en analys av ekosystemtjänster är att synliggöra de nyttor som ekosystem tillför samhället. Genom detta kan viktiga värden i kommunens miljö uppmärksammas och sambandskedjan från ekosystemets processer och funktioner till invånarnas välbefinnande fastställas. Detta möjliggör för lösningar som ökar värdet och respekten för dessas funktion som betydelsefulla planeringsfaktorer.

Hur vi använder mark och vatten, planerar och bygger är centralt för naturens förmåga att leverera ekosystemtjänster. Planer och projekt kan påverka områdets ekosystemtjänster positivt eller negativt. Oförsiktig planering kan hämma ett områdes ekosystemtjänster medan andra åtgärder kan skapa betydelsefulla ekosystemtjänster. Det finns flera nationella mål som lyfter vikten av ekosystemtjänster i den byggda miljön och i samhällsplanering, byggande och förvaltning. Exempel är etappmål för miljömålet *Ett rikt växt och djurliv* enligt vilket "senast år 2018 ska betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster vara allmänt kända och integreras i ekonomiska ställningstaganden, politiska avväganden och andra beslut i samhället där så är relevant och skäligt". Etappmål inom *Strategi för Levande städer* anger vidare att "senast 2025 ska en majoritet av kommunerna ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter".

Samhället behöver genomföra värderingar av ekosystemtjänster för att styra beslut mot en hållbar utveckling. Utan värdering riskerar ekosystemtjänsterna att få för liten vikt vid beslutsfattande sätter dagens och kommande generationers välfärd på spel. På kommunal nivå kan även bristfällig förståelse för ekosystemens bidrag till kommunens välfärd innebära att onödiga kostnader behöver läggas på att återskapa samma tjänster eller hantera konsekvenser av till följd av dess frånvaro.

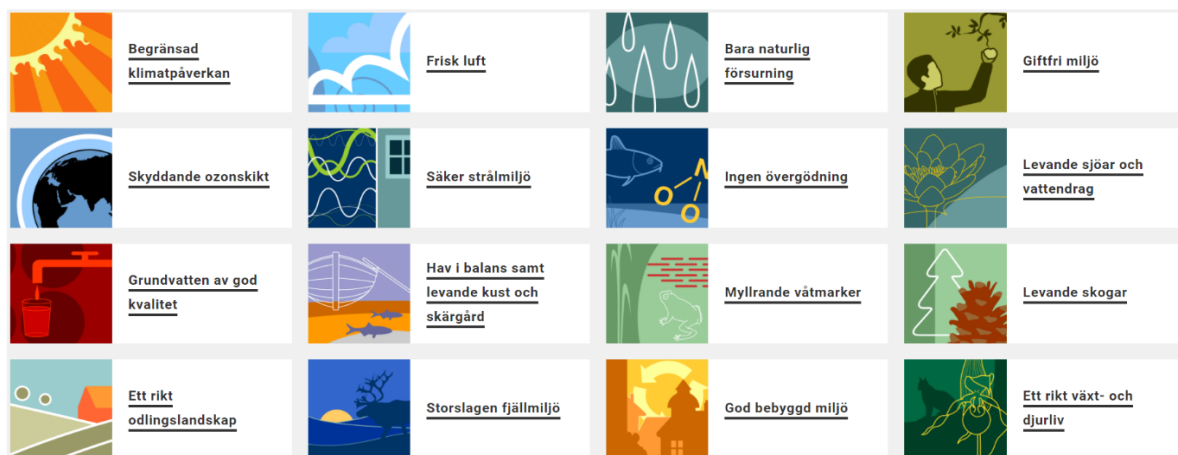
Det har ännu inte kartlagts vilka ekosystemtjänster som finns inom Tidaholms kommun, och tas inte heller upp i översiktsplaneförslaget. Mot bakgrund av detta kan inte ekosystemtjänster bedömas i föreliggande MKB.

Förslag på uppföljning och fortsatt arbete

- Genomföra en inventering av befintliga ekosystemtjänster som finns inom kommunen. Detta kan sedan utgöra underlag för ekosystemtjänstanalys.

5 AVSTÄMNING MOT MILJÖKVALITETSMÅL

Sverige har 16 nationella miljö kvalitetsmål som riksdagen har beslutat om, vilka skall utgöra utgångspunkt för samhällets miljöarbete. Samtliga miljö kvalitetsmål redovisas i Figur 7 nedan. Miljö målen är inte juridiskt bindande, men utgör en viktig utgångspunkt vid bedömningen av miljökonsekvenser.

Figur 7. Sveriges nationella miljö kvalitetsmål.

En MKB ska enligt miljöbalken innehålla uppgifter om hur hänsyn tas till relevanta miljö kvalitetsmål och andra miljö hänsyn. Analysen utgör ett komplement till den beskrivna miljö påverkan som beskrivs i föregående kapitel och redovisar huruvida alternativen bidrar till, motverkar eller inte har någon betydelse för måluppfyllelse. Översiktsplanens påverkan på miljö målen är dock till stor del beroende av hur planförslagets intentioner genomförs i praktiken.

De miljö kvalitetsmål som bedöms beröras av den nya översiktsplanen är:

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giffri miljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Myllrande våtmarker
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv.

Följande miljö mål bedöms ej påverkas av den nya översiktsplanen:

- Säker strålmiljö
- Skyddande ozonskikt
- Storslagen fjällmiljö

För Västra Götalands län finns det ett regionalt miljömålsprogram. Tidaholms kommun saknar ett aktuellt miljöprogram och har i dagsläget inte tagit ställning till några miljömål som är särskilt prioriterade i kommunen.

I Tabell 4 nedan redovisas och bedöms översiktsplanens påverkan på de miljömål som är av relevans för översiktsplanen. Som referens har även referensalternativets påverkan på målen bedömts. Referensalternativet och planförslaget har färgkodats utifrån hur de förhåller sig till måluppfyllnad, se förklaring nedan.

Referensalternativet eller planförslaget bidrar till måluppfyllelse

Referensalternativet eller planförslaget varken bidrar till eller motverkar måluppfyllelse

Referensalternativet eller planförslaget motverkar måluppfyllelse

Tabell 4. Nationella miljömål som berörs av översiktsplanen.

Nationellt miljökvalitetsmål	Referensalternativ	Planförslag
<p>Begränsad klimatpåverkan</p> <p>Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.</p> <p>Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras.</p>	<p>På lång sikt bedöms referensalternativet sannolikt leda till en mer spridd bebyggelse med sämre tillgång till kollektivtrafik vilket ökar bilberoendet och koldioxidutsläpp. Kollektivtrafiken samt gång- och cykelnätverken bedöms heller inte byggas ut i samma utsträckning utan översiktsplan. Tillsammans bedöms detta motverka måluppfyllelse.</p>	<p>En befolkningsökning i kommunen bedöms medföra att utsläpp av växthusgaser ökar, men med fler gång- och cykelstråk tillsammans med bebyggelseutveckling i kollektivtrafiknära områden underlättas hållbara resor. Utbyggnad av gång- och cykelnätverk bedöms dock ske i för långsam takt för att kunna bidra till måluppfyllelse.</p> <p>Enligt planförslaget ska kommunen arbeta för att få en större turtäthet för kollektivtrafik till de större pendlingsorterna Skövde, Falköping, Jönköping och Hjo. Detta bedöms bidra till måluppfyllelse.</p> <p>Kommunen ska sträva efter att fasa ut fossila bränslen för uppvärmning av bostäder och verksamheter, vilket bland annat går i linje med Västra Götalands klimatstrategi som har som mål att vara fossiloberoende år 2030. Detta bedöms bidra till måluppfyllelse. I översiktsplanen föreslås även områden för vindkraft vilket bedöms kunna bidra till måluppfyllelse.</p> <p>Översiktsplanens prioritering avseende kapacitet på väg 26 och väg 193 bedöms dock medföra att trafiken på sikt kommer att öka. Detta bedöms leda till högre utsläpp och motverkar måluppfyllelse.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget motverka måluppfyllelse då en ökad befolkning och ökat transportbehov medför ökade utsläpp av växthusgaser.</p>

Nationellt miljö kvalitetsmål	Referensalternativ	Planförslag
<p>Frisk luft</p> <p>Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.</p>	<p>Referensalternativet bedöms motverka målet något då den kommunala styrningen bedöms bli sämre koordinerad vilket riskerar att leda till mer spridd bebyggelse längre från kollektivtrafiklägen och bostadsetableringar längre från tätorterna. Detta riskerar att leda till mer utsläpp av föroreningar och partiklar längs större vägar. Referensalternativet bedöms motverka målpuppfyllelse.</p>	<p>Översiktsplanen bedöms inte leda till att miljö kvalitetsnormer för luft överskrids i kommunen. En ökad befolkningsmängd bedöms dock medföra att biltrafiken ökar vilket i kombination med förtätning kan innebära en försämrad luftkvalitet lokalt. De kapacitetshöjande åtgärderna på väg 26 och väg 193 som föreslås i planförslaget bedöms också kunna försämrade luftkvaliteten längs vägarna. Översiktsplanen bedöms dock inte motverka möjligheten att nå målet. Sammantaget bedöms planförslaget bidra till målpuppfyllelse.</p>
<p>Bara naturlig försurning</p> <p>Försurande utsläpp härrör framförallt från transporter, energianläggningar, industri samt jordbruk. De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, VA-system, arkeologiska föremål och hållristningar.</p>	<p>Referensalternativet innebär en mer okoordinerad kommunal styrning vilket riskerar att leda till mer spridd bebyggelse längre från kollektivtrafiklägen och bostadsetableringar längre från tätorterna. Detta riskerar att leda till mer trafik som bidrar till försurande utsläpp. Referensalternativet bedöms motverka målpuppfyllelse.</p>	<p>En ökad befolkningsmängd bedöms medföra att biltrafiken ökar vilket i kombination med förtätning kan innebära en försämrad luftkvalitet lokalt. De kapacitetshöjande åtgärderna på väg 26 och väg 193 som föreslås i planen bedöms kunna öka utsläpp av försurande ämnen längs vägarna vilket motverkar målpuppfyllelse.</p> <p>Översiktsplanens förslår en utveckling av kollektivtrafik och GC-vägar vilket kan minska den behovet av bil och således utsläpp av försurande ämnen vilket bedöms bidra till målpuppfyllelse. Även exploatering på jordbruksmark bedöms kunna minska försurningen. Sammantaget bedöms planförslaget varken motverka eller bidra till målpuppfyllelse.</p>
<p>Giffri miljö</p> <p>Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.</p>	<p>I referensalternativet kommer troligen eventuella saneringar inte bli utförda vilket bedöms motverka målpuppfyllnad.</p>	<p>Översiktsplanen föreslår nya bostäder och verksamhetsområden vilket medför en ökad andel hårdgjord yta i kommunen och ställer krav på dagvattenhantering för att undvika att orenat vatten påverkar känsliga miljöer. Hur kommande klimatförändringar och dess sekundära effekter påverkar miljögifter och dess rörlighet utgör en osäkerhet.</p> <p>Ekedalen är ett område som pekas ut som riskområde där grundvatten kan behöva skyddas vid exploatering. Generellt påverkas målet positivt då fler förorenade områden kan komma att saneras vid ny exploatering. Samtidigt finns det en risk för att utvecklingen av nya verksamhetsområden långsiktigt bidrar till ökade utsläpp av föroreningar i mark och vatten.</p>

Nationellt miljö kvalitetsmål	Referensalternativ	Planförslag
		Sammantaget bedöms planförslaget bidra till måluppfyllelse.
<p>Ingen övergödning</p> <p>Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.</p>	<p>I referensalternativet kan ny bebyggelse komma att uppföras på platser där möjligheten för anslutning till det kommunala VA-nätet inte finns. Detta innebär en ökad påfrestning från utsläpp av övergödande ämnen till sjöar och vattendrag.</p> <p>Referensalternativet medför avsaknad av dagvattenpolicy och översvämningskartering.</p> <p>Sammantaget bedöms referensalternativet motverka måluppfyllelse.</p>	<p>Enligt översiktsplanen ska kommunen sträva efter att en större andel av bostadsbeståndet ska vara anslutna till det kommunala avloppet och en säker vattenförsörjning och avloppshantering ska utgöra en förutsättning för bygglov. Detta bedöms bidra till måluppfyllelse.</p> <p>Områden med sammanhängande bebyggelse ska så långt som möjligt ha gemensamma eller kommunala vatten- och avloppsanläggningar.</p> <p>Kommunen ska arbeta fram dagvattenpolicy och ta fram en översiktlig översvämningsutredning. Detta bedöms minska riskerna för förorening. Sammantaget bedöms planförslaget bidra till måluppfyllelse.</p>
<p>Levande sjöar och vattendrag</p> <p>Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.</p>	<p>I referensalternativet kan ny bebyggelse komma att uppföras på platser där möjligheten för anslutning till det kommunala VA-nätet inte finns. Detta innebär en ökad påfrestning från utsläpp av övergödande ämnen till vattendrag.</p> <p>Sammantaget bedöms referensalternativet motverka måluppfyllelse.</p>	<p>Föreslagen översiktsplan motverkar målet då nybyggnation medför ökade dagvattenflöden med högre föroreningshalter.</p> <p>Översiktsplanen främjar dock målet genom ambitionen att bebyggelse och dagvattenhantering ska anpassas efter platsens förutsättningar. Mark och vegetation ska även utnyttjas för fördröjning och rening av dagvatten.</p> <p>Kommunen ska ha en dagvattenpolicy och ta fram en översiktlig översvämningsutredning. Detta bedöms minska riskerna för att föroreningar nå vattendrag och minska förorening vilket bedöms bidra till måluppfyllelse.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget bidra till måluppfyllelse.</p>
<p>Grundvatten av god kvalitet</p> <p>Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.</p>	<p>Det finns 26 förorenade områden inom en av grundvattenförekomsterna (Sandhem-Hömb söder), varav ett i klass 2 (stor risk). I referensalternativet bedöms den kommunala planeringen inte blir lika styrd och reglerad vilket ökar risken för att frågor gällande grundvattenkvalitet och föroreningar inte belyses på samma sätt som de skulle göra med en översiktsplan.</p> <p>Sammantaget bedöms detta motverka måluppfyllelse.</p>	<p>Tillgången till dricksvatten bedöms täcka vattenbehovet av ökande befolkning till år 2030 men en reservvattentäkt bör enligt översiktsplanen utses. Detta bedöms bidra till måluppfyllelse. Översiktsplanen ska bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten uppnås och att underlätta för ställningstaganden i områden som har sämre vattenkvalitet eller där det finns en risk att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte uppnås.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget bidra till måluppfyllelse.</p>

Nationellt miljökvalitetsmål	Referensalternativ	Planförslag
<p>Hav i balans samt levande kust och skärgård</p> <p>Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas.</p>	<p>Naturtyper för miljömålet Hav i balans samt levande kust och skärgård är inte aktuella i Tidaholm men då Tidans huvudavrinningsområde Göta älv når vattnet så småningom Västerhavet. Påverkan från Tidaholms kommun bedöms dock vara marginell.</p> <p>Sammantaget bedöms referensalternativet varken motverka eller bidra till måluppfyllelse.</p>	<p>Naturtyper för miljömålet Hav i balans samt levande kust och skärgård är inte aktuella i Tidaholm men då Tidans huvudavrinningsområde Göta älv når vattnet så småningom Västerhavet. Påverkan från Tidaholms kommun bedöms dock vara marginell.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget varken motverka eller bidra till måluppfyllelse.</p>
<p>Myllrande våtmarker</p> <p>Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.</p>	<p>I referensalternativet kan ny bebyggelse komma att uppföras på platser där möjligheten för anslutning till det kommunala VA-nätet inte finns. Detta innebär en ökad påfrestning från utsläpp av övergödande ämnen till sjöar och vattendrag. Referensalternativet medför avsaknad av dagvattenpolicy och översvämningsskartering.</p> <p>Sammantaget bedöms referensalternativet motverka måluppfyllelse.</p>	<p>Kommunen ska enligt översiktsplanens ställningstagande arbeta med att förbättra vattenkvaliteten i sina sjöar och vattendrag. Kommunen ska även ha en dagvattenpolicy och ta fram en översiktlig översvämningsskartering.</p> <p>Sammantaget bedöms detta minska riskerna att våtmarker påverkas negativt och planförslaget bedöms bidra till måluppfyllelse.</p>
<p>Levande skogar</p> <p>Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.</p>	<p>Referensalternativet bedöms motverka miljömålsuppfyllelse något mer än planförslaget genom att planeringen i referensalternativet inte blir lika styrd och reglerad. Detta kan medföra att mer skogsmark tas i anspråk jämfört med översiktsplaneförslaget. Skillnaden bedöms dock vara försumbar och referensalternativet bedöms varken bidra eller motverka måluppfyllnad.</p>	<p>Nya bostadsområden planeras delvis på skogsmark vilket bedöms minska livsmiljöer och den biologiska mångfalden men skillnaden mot referensalternativet bedöms vara försumbar.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget varken motverka eller bidra till måluppfyllelse.</p>
<p>Ett rikt odlingslandskap</p> <p>Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.</p>	<p>Planeringen i referensalternativet bedöms inte bli lika styrd och reglerad. Detta kan medföra att mer jordbruksmark tas i anspråk jämfört med översiktsplaneförslaget.</p> <p>Sammantaget bedöms referensalternativet motverka måluppfyllelse.</p>	<p>Enligt planens ställningstagande ska planering av ny bebyggelse ta särskild hänsyn till jordbruksmarken.</p> <p>Enligt översiktsplanen ska planering av ny bebyggelse ta särskild hänsyn till jordbruksmark samt kulturmiljövärden som finns beskrivna i kulturmiljöprogrammet. I vissa utpekade utvecklingsområden bedöms dock viss negativ påverkan ske.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget motverka måluppfyllelse.</p>

Nationellt miljö kvalitetsmål	Referensalternativ	Planförslag
<p>God bebyggd miljö</p> <p>Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.</p>	<p>Planeringen i referensalternativet bedöms bli styrd och reglerad i lägre grad. Detta kan medföra en försämrad livsmiljö och leda till en mer spridd bebyggelse utanför kollektivtrafikstråk och där natur- och kulturvärden inte tillvaratas.</p> <p>Sammantaget bedöms referensalternativet motverka miljömålsuppfyllelse.</p>	<p>Översiktsplanens strategier och ställningstaganden syftar till att skapa goda bebyggda miljöer för kommunens invånare. Enligt översiktsplanens ställningstagande ska gång- och cykel samt kollektivtrafik prioriteras. Detta tillsammans med bebyggelseutveckling i kollektivtrafiknära områden underlättar hållbara resor. Nya cykelstråk föreslås och är utpekade i översiktsplaneförslaget.</p> <p>Enligt översiktsplanen ska kommunen arbeta för att få en större turtäthet för kollektivtrafik till de större pendlingsorterna Skövde, Falköping, Jönköping och Hjo. Detta bedöms bidra till måluppfyllelse.</p> <p>Utveckling i tätorterna innebär fler invånare och verksamheter vilket bedöms kunna leda till tryggare gatumiljöer när mer folk är i rörelse.</p> <p>De kapacitetshöjande åtgärderna på väg 26 och väg 193 som föreslås i översiktsplanen bedöms dock kunna leda till ökade utsläpp och mer buller längs vägarna vilket motverkar måluppfyllelse.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget bidra till måluppfyllelse.</p>
<p>Ett rikt växt- och djurliv</p> <p>Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation.</p> <p>Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.</p>	<p>Referensalternativet innebär en mer okoordinerad kommunal styrning vilket riskerar att leda till mer spridd bebyggelse och konflikter med naturvärden, jord- och skogsbruksmark samt rekreativa områden.</p> <p>Referensalternativet bedöms motverka måluppfyllelse.</p>	<p>En expansion och föreslagna utvecklingsområden för bebyggelse bedöms kunna komma i konflikt med bland annat tätortsnära natur samt den biologiska mångfalden, vilket motverkar måluppfyllelse. Expansion i anslutning till befintlig bebyggelse innebär dock minskade negativa konsekvenser.</p> <p>Planförslaget innehåller strategier och riktlinjer för bevarande av värdefulla natur- och kulturområden samt utvecklande av en grön infrastruktur. En grönstrukturplan samt gestaltungsprogram ska tas fram och en del av Hökensås pekas ut som ett tyst område. Detta bedöms bidra till måluppfyllelse.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget bidra till måluppfyllelse.</p>

6 AVSTÄMNING MOT MILJÖKVALITETSNORMER

Miljö kvalitetsnormer (MKN) är ett juridiskt styrmedel som regleras i 5 kap. miljöbalken, och som beskriver lägsta godtagbara miljö kvalitet inom några ämnesområden. Enligt 5 kap. 1 § miljöbalken framgår att "regeringen får för vissa geografiska områden eller för hela landet meddela föreskrifter om kvaliteten på mark, vatten, luft eller miljön i övrigt, om det behövs för att varaktigt skydda människors hälsa eller miljön eller för att avhjälpa skador på eller olägenheter för människors hälsa eller miljön (miljö kvalitetsnormer)". Miljöbalken ställer krav på åtgärder i de fall MKN överskrids. Det finns miljö kvalitetsnormer för vattenförekomster, fisk- och musselvatten samt luftkvalitet.

MILJÖKVALITETSNORMER FÖR LUFT

Miljö kvalitetsnormer avseende luftkvalitet i utomhusluft får inte överskridas och har fastställts inom svensk lagstiftning, bland annat som en anpassning av EUs ramdirektiv, med avsikten att skydda människors hälsa. Det finns för närvarande miljö kvalitetsnormer för kvävedioxid/kväveoxider, partiklar (PM10/PM2,5), marknära ozon, bensen, kolmonoxid, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren. Det finns även långsiktiga nationella miljömål för flertalet av ovan nämnda komponenter. Kommunen utför regelbundet partikelmätningar (PM10) för att kontrollera luftkvaliteten i Tidaholm. Mätningarna sker vid Norbergs Konditori.

Enligt översiktsplanens allmänna ställningstaganden ska i första hand gång- och cykeltrafik prioriteras, följt av kollektivtrafik och i sista hand biltrafik. Detta bedöms skapa goda förutsättningar för att uppfylla MKN för luft.

Dock bedöms planens prioritering avseende kapacitet på väg 26 och väg 193, som utgör kopplingar för pendling mot Skövde och Jönköping respektive Falköping och Hjo, medföra att mängden trafik på sikt kommer att öka. Dock bedöms inte andelen luftföroreningar öka så att gällande MKN för luft överskrids.

Sammantaget bedöms inte översiktsplanens ställningstaganden motverka miljö kvalitetsnormerna för luft inom kommunen i någon större utsträckning.

MILJÖKVALITETSNORMER FÖR FISK- OCH MUSSELVATTEN

Tidaholms kommun berörs inte av miljö kvalitetsnormen.

MILJÖKVALITETSNORMER FÖR YT- OCH GRUNDVATTENFÖREKOMSTER

EU instiftade år 2000 ett ramdirektiv för vatten för att skydda vattnet mot föroreningar. I svensk lagstiftning implementerades ramdirektivet år 2004 i form av miljö kvalitetsnormer för vatten.

MKN för vatten uttrycker den lägsta godtagbara miljö kvalitet, både ekologisk och kemisk, som en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt. Det övergripande målet är att uppnå god status för samtliga vattenförekomster och att vattenkvaliteten inte får försämrats. Målet i Sverige är att uppfylla MKN god kemisk och ekologisk status till år 2021 eller år 2027 och att statusen inte får försämrats.

Avseende vattendrag i Tidaholms kommun uppnår ett vattendrag god ekologisk status i nuläget. Sju vattendrag har tidsfrist till 2021 på grund av flödesregleringar, konnektivitet och övergödning. Fem vattendrag har tidsfrist till 2027 på grund av konnektivitet, övergödning och försurning.

Kommunen har ett planerings- och tillsynsansvar för vattenresurserna och är därför en viktig part i vattenförvaltningen. Tidaholms kommun måste anpassa den fysiska planeringen efter den status som finns på yt- och grundvattenförekomster för att kunna bidra till att uppnå målet god bevarandestatus. Genom ett antal faktorer kan kommunen påverka vattenkvalitén i kommunen som till exempel utbyggnad av kommunalt avloppsnät och anläggandet av ytor för fördröjning och rening av dagvatten. De ställningstaganden som är gjorda inom översiktsplaneförslagets ramar visar på att föreslagen exploatering inte motverkar miljö kvalitetsnormerna för vatten och vattenkvalitet. Angiven exploatering bedöms inte försämra statusen i vattendragen, utan kan i stället medverka till att åtgärder kan anläggas i samband med utbyggnaden som kan förbättra statusen för vattenförekomsterna inom kommunen.

Sammantaget bedöms inte översiktsplanens ställningstaganden motverka miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvattenförekomster inom kommunen i någon större utsträckning.

MILJÖKVALITETSNORMER FÖR BULLER

År 2004 infördes miljö kvalitetsnormen för buller genom förordning (2004:675) om omgivningsbuller. Normen har sitt ursprung från de krav på kvaliteten på miljön som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

I kommuner med fler än 100 000 invånare gäller miljö kvalitetsnormer för omgivningsbuller alla vägar, järnvägar, flygplatser och industriell verksamhet. I de största kommunerna gäller den även omgivningsbuller från vissa större, utpekade industrigrenar. Dock gäller normerna för större vägar, järnvägar och flygplatser i hela landet. Regler om att begränsa buller finns också i annan lagstiftning.

Eftersom Tidaholm kommun har färre än 100 000 invånare omfattas inte kommunen av miljö kvalitetsnormerna för buller. Gällande riktvärden för buller bör ändå beaktas i samband med fysisk planering samt vid provning av verksamheter inom kommunen. Buller bör hanteras vid framtida detaljplanläggning. Regelverket om bullerkartläggning och åtgärdsprogram kan fungera som en inspiration för hur egenkontrollen angående bullerstörningar kan utformas för kommunen.

7 SAMLAD BEDÖMNING

MILJÖASPEKTER

Den nya översiktsplanen är generellt skriven och håller en strategisk nivå, men belyser flertalet befintliga problem och konflikter och har flera övergripande ställningstaganden och inriktningar som ger förutsättningar för en hållbar och miljöanpassad samhällsutveckling. En allt för översiktlig översiktsplan kan dock medföra vissa risker där allt för generella riktlinjerna och ställningstagandena kan skapa en osäkerhet om hur olika frågor och faktorer skall prioriteras i den fysiska planeringen.

Planförslaget sex fokusområden som visar vad Tidaholms kommun särskilt vill prioritera är på flera punkter kopplade till miljö och hållbarhet. Översiktsplanens vision innehåller

dock inget tydligt hållbarhetsperspektiv, utan riktar sig till individer och företag men fångar inte upp det större perspektivet. Visionen inkluderar "en god livsmiljö" men definierar inte tydligt vad detta avser och på vilken nivå. Att tydliggöra miljö- och hållbarhetsaspekter genom exempelvis en tydligt formulerad strategi skulle göra det lättare för den fysiska planeringen att utvecklas mot, sträva efter och främja långsiktigt hållbar utveckling. Att betydelsen av hållbar utveckling förstärks i planen vore därmed önskvärt.

Genom en tydlig utbyggnadsordning och prioriterade orter för bebyggelseutveckling, satsning på infrastruktur för gång och cykel samt avsikten att stärka både tätort och landsbygd har den nya översiktsplanen goda ambitioner om en hållbar och miljöanpassad samhällsutveckling.

Gällande kommunikationer redovisas olika mål och visioner som bedöms vara positiva för utvecklingen av Tidaholm till en hållbar kommun. Likaså de strategier för utveckling som presenteras i översiktsplanen, bland annat förtätning av de mindre orterna samt ambitionen om en utvecklad kollektivtrafik och satsning på infrastruktur för gång och cykel möjliggör hållbara resor. En snabbare takt är dock nödvändigt för klara både regionala nationella och globala klimatmål. Negativa konsekvenser till följd av planen bedöms uppstå på grund av en ökad befolkningsmängd och ett ökat transportbehov, delvis på grund av kapacitetshöjande åtgärder på väg 26 och väg 193.

Översiktsplaneförslaget bedöms till stor del bidra till att gällande miljömål uppfylls, samt bidra till att miljö kvalitetsnormerna nås inom kommunen. Samtidigt behövs åtgärder på regional nivå samt av kringliggande kommuner.

I Tidaholms kommun finns gott om friluftsvärden, natur- och kulturmiljövärden. Det är positivt att dessa värdesätts, såväl i planförslaget som av invånarna i kommunen. Översiktsplanen uttrycker att miljö- och kulturvärden ska värnas, och den ambitionen bedöms ha stor potential att kunna uppfyllas genom angivna strategier. På vissa håll bör planförslaget dock tydligare redovisa dels vilka områden och värden som avses, och dels kompletteras med strategier och riktlinjer angående hur detta ska genomföras i praktiken.

I huvudsak har planen utformats på ett sätt som inte hamnar i konflikt med kommunens natur-, kultur- och friluftslivsvärden. Samtidigt finns det vissa utpekade områden för exploatering som ligger i eller i direkt anslutning till områden med utpekade värden. Föreliggande MKB redogör för vilka områden för bebyggelseutveckling som riskerar att medföra negativa konsekvenser på dessa värden. Beroende på hur föreslagen exploatering kan anpassas till värdena kan positiva eller negativa konsekvenser uppstå.

Konsekvenserna är i hög grad kopplade till hur planen genomförs i praktiken, det vill säga hur planen tolkas, efterföljs och i vilken mån som olika projekt genomförs med hållbarhet som centrala mål eller lyckas med anpassningar för att begränsa negativ påverkan. Om vald utbyggnadsordning och principen med att förtäta samt förlägga ny bebyggelse i anslutning till befintlig sådan inte kan hållas, bedöms bebyggelsen bli mer spridd. Detta kan i sin tur leda till miljömässiga konsekvenser som följd på grund av mindre hållbara resor samt ett större ianspråktagande av värdefull mark, exempelvis jord- och skogsbruksmark.

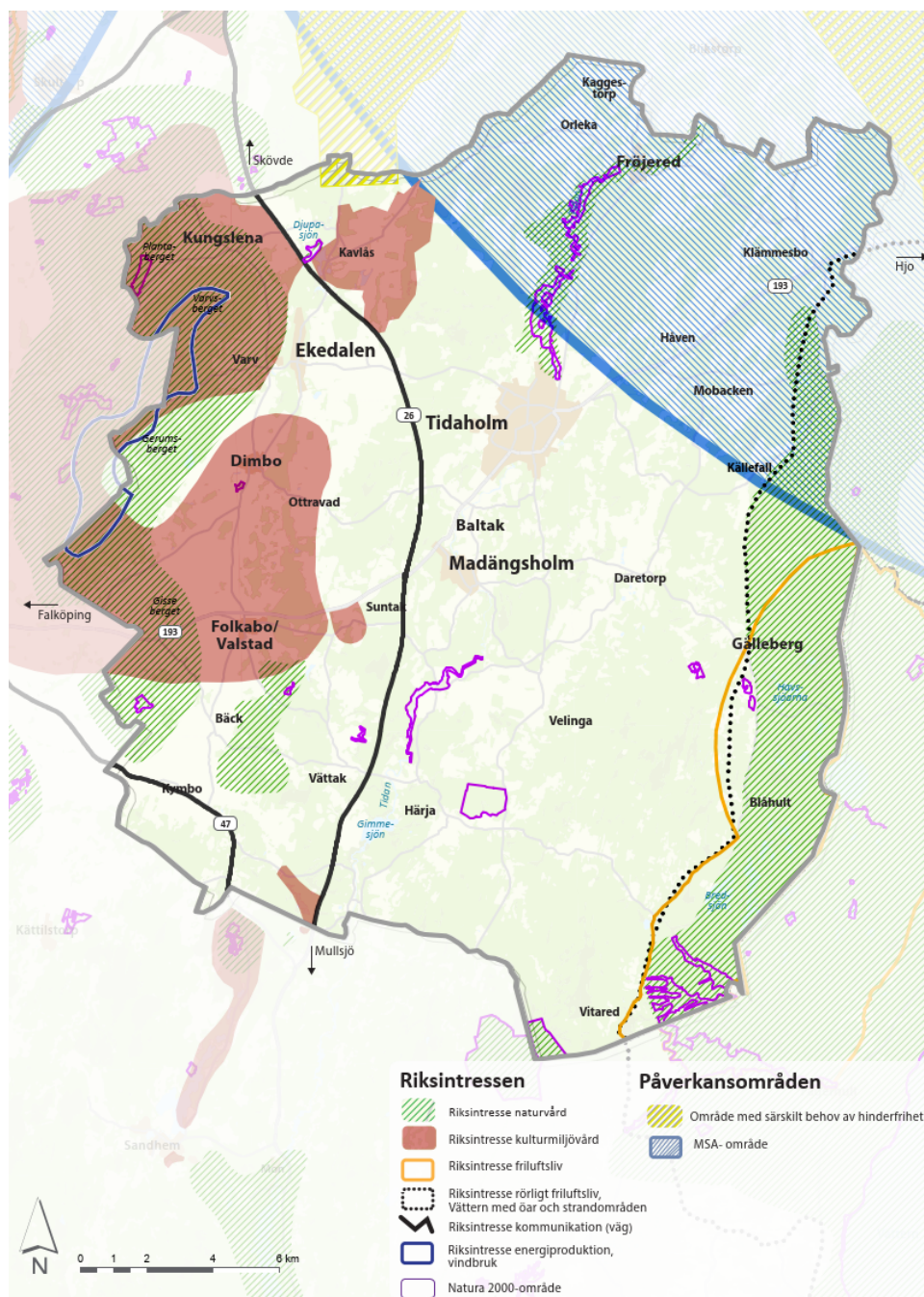
Nedan följer en sammanfattande tabell över konsekvensbedömningen.

Tabell 5. Sammanfattade konsekvenser för översiktsplan och referensalternativet.

Aspekt	Referensalternativet	Översiktsplaneförslaget
Markanvändning samt hushållning med naturresurser	Måttligt negativa konsekvenser	Små negativa konsekvenser
Klimat, transport och energi	Måttligt negativa konsekvenser	Små negativa konsekvenser
Naturmiljö, rekreation och friluftsliv	Måttligt negativa konsekvenser	Små negativa konsekvenser
Vatten	Måttligt negativa konsekvenser	Positiva konsekvenser
Kulturmiljö	Ingen konsekvens	Positiva konsekvenser
Ekosystemtjänster	Det har ännu inte kartlagts vilka ekosystemtjänster som finns inom Tidaholms kommun. Aspekten bedöms därför inte i denna MKB.	Det har ännu inte kartlagts vilka ekosystemtjänster som finns inom Tidaholms kommun. Aspekten bedöms därför inte i denna MKB.

PÅVERKAN PÅ RIKSINTRESSEN OCH MILJÖKVALITETSNORMER

Miljökonsekvensbeskrivningen är avgränsad till att endast behandla påverkan på riksintresse för naturvård, friluftsliv och kulturmiljövård.

Figur 8. Riksintresseområden.

Riksintresse för naturvård

Riksintresse för naturvård Kobonäs-Orleka samt Natura 2000-området Eldslyckan – Kobonäs riskerar att beröras av planförslaget i form av utvecklingsområde för bebyggelse i Tidaholms tätort och utvecklingsområde för bebyggelse i Fröjered. Det bedöms här föreligga en risk för påtaglig skada på riksintesseområdet avseende bebyggelseutveckling i Fröjered. Konsekvenser för riksintesseområdet är beroende av

grad av exploatering, den nya bebyggelsens utformning samt kommunens hänsynstagande till områdets värden och bör beaktas i detaljpanelläggning.

Riksintresse för naturvård Plantaberget, Varvsberget, Gerumsberget och Gisseberget riskerar att beröras av planförslaget i form av utvecklingsområde för bebyggelse i tätorterna Ekedalen och Kungslena. Avseende bebyggelseutveckling i Ekedalen bedöms det inte föreligga risk för påtaglig skada, men negativ påverkan kan inte uteslutas. Kungslena är beläget inom riksintresseområdet och en utveckling här riskerar att påverka områdets värden negativt och påtaglig skada kan inte uteslutas. Även i detta fall beror konsekvenser för riksintresseområdena på kommunens avvägningar och den nya bebyggelsens utformning.

Riksintresset för energiproduktion, vindbruk sammanfaller delvis med riksintresse för naturvård, se [Figur 8](#). Vid en avvägning mellan de olika intressena är kommunens intention att riksintresse naturvård prioriteras, då dessa bedöms vara mer platspecifika.

Kommunen genomför under 2019 och 2020 en revidering av gällande vindbruksplan från 2010. Den reviderade planen har ambitionen att i så stor utsträckning som möjligt begränsa vindkraftsetableringar till ett fåtal platser.

Det utpekade riksintresseområdet för energiproduktion vindkraft är i den reviderade vindbruksplanen inte utpekade som utbyggnadsområde för vindkraft med hänvisning till naturvärden. Kommunen har gjort bedömningen att det är olämpligt med vindkraft inom riksintresseområden för naturvård, med undantag för ett utpekade prioriterat område söder om Gisseberget.

Riksintresse för friluftsliv

För riksintresseområde för friluftsliv *Hökensås* [FO20] (3 kap. 6 § MB) samt riksintresse rörligt friluftsliv *Vättern inklusive Hökensåsområdet* (4 kap. 2 § MB) bedöms inte planförslaget innebära någon risk för påtaglig skada. Kommunen verkar utöver detta för att skydda riksintressena genom att turismens och friluftslivets intressen här ska beaktas.

Riksintresse för kulturmiljövård

Vid utveckling inom riksintressen ska hänsyn tas till dessa. Översiktsplanen föreslår bebyggelseutveckling främst kring Tidaholms tätort, därefter övriga tätorter. Bortsett från Folkabo ingår inte tätorterna i riksintresse för kulturmiljövård. Utpekade bebyggelseutveckling i Ekedalen och Folkabo kan beröra värden för riksintresset Kambrosilurområdet. För att skydda riksintresset anges att kommunen avser att ta fram känslighet- och tålighetsanalyser inför planläggning i riksintresseområden för att kunna veta vilka åtgärder som riskerar att medföra påtaglig skada. Påverkan ska konsekvensbeskrivas och möjliga alternativ ska undersökas. Höga krav ska ställas på planering, placering och utformning av ny bebyggelse så att påtaglig skada undviks. Med dessa avsikter finns goda förutsättningar att undvika påtaglig skada.

Pågående planarbete för nya bostäder i Kungslena behöver följa kulturmiljöprogrammets riktlinjer. Tillkommande byggnader inte ska skymma viktiga vyer mot äldre bebyggelse samt utföras med varsamhet mot bebyggelsens och landskapets skala och karaktär. Uppväxta träd mellan bebyggelse samt kring vägar skapar rumslighet och ska värnas. Ny bebyggelse bör eftersträva att fullfölja befintlig bebyggelsekaraktär präglad av bebyggelse längs landsvägen. Med dessa åtgärder finns goda förutsättningar att undvika påtaglig skada.

Riksintresset för energiproduktion, vindbruk sammanfaller delvis med riksintresse för kulturmiljövård, se [Figur 8](#). Vid en avvägning mellan de olika intressena är kommunens

intention att riksintresse för kulturmiljövård prioriteras, då dessa bedöms vara mer platsspecifika.

Kommunen genomför under 2019 och 2020 en revidering av gällande vindbruksplan från 2010. Den reviderade planen har ambitionen att i så stor utsträckning som möjligt begränsa vindkraftsetableringar till ett fåtal platser. Tre områden (varav ett består av tre delområden) pekas ut som prioriterade för utbyggnad av vindkraft.

Det utpekade riksintresseområdet för energiproduktion vindkraft är i den reviderade vindbruksplanen inte utpekat som utbyggnadsområde för vindkraft med hänvisning till kulturvärden. Kommunen har gjort bedömningen att det angeläget att skydda riksintresset för kulturmiljövård i norra delen av kambrosiluumrådet, vid Kungslena, som inte ännu är påverkat av vindkraftsetableringar.

Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormerna för buller och luft bedöms inte överskridas i kommunen, men de kapacitetshöjande åtgärderna på väg 26 och väg 193 innebär att mängden trafik på sikt kommer att öka. Trafikökningen bedöms i nuläget inte vara av den digniteten att gällande miljö kvalitetsnormer för luft överskrids. Bullerskyddsåtgärder kan uppföras på de platser där gällande riktvärden överskrids. Sammantaget bedöms inte översiktsplanens ställningstaganden motverka miljö kvalitetsnormerna för buller, yt- och grundvattenförekomster eller luft inom kommunen i någon större utsträckning.

MÅLUPPFYLLELSE OCH MÅLKONFLIKTER

Vision samt övergripande mål

Tidaholms kommun har formulerat en vision, samt specificerat sex fokusområden för det kommunala arbetet. Kommunens vision beskriver hur kommunen ska möta invånarnas behov av att leva och bo i en god livsmiljö som ger trygghet, omtanke och utveckling.

De fokusområden som bedöms relevanta för denna miljökonsekvensbeskrivning är "Bevara landskapsbilden på lång sikt" samt "Bidra till att minska miljöbelastningen och till förbättrad hantering av klimatförändringar". Den nya översiktsplanen medför övergripande positiva konsekvenser för kulturmiljön i kommunen. Det finns strategier för hantering av värden på såväl övergripande som detaljerad nivå, samt för såväl tätort som landsbygd. Översiktsplanen ger goda förutsättningar för att värna särskilt värdefulla landskap med hög koncentration av natur- och kulturmiljövärden, samt värden för friluftslivet. I stort bidrar översiktsplanen även till att stödja en bebyggelse- och kommunikationsstruktur som reducerar behovet och användandet av negativt miljöpåverkande energislag genom bland annat prioritering av gång och cykel. Med en ökad befolkningsmängd i kommunen bedöms dock transportbehovet i öka. Det är därför viktigt att snabbt ställa om till mer hållbara transportsätt för att uppnå regionala, nationella och internationella klimatmål. Kommunen bör i sitt fortsatta arbete med översiktsplaneringen beskriva hur man ska jobba med klimatanpassning och skydd mot översvämningar. Kommunen behöver beakta konsekvenser av framtida klimatförändringar.

Miljö kvalitetsmål

Översiktsplanens påverkan på de nationella miljö kvalitetsmålen är till stor del beroende av hur planens strategier och ställningstaganden efterlevs och genomförs i praktiken.

Översiktsplanen kommer i stort att bidra till måluppfyllnad för gällande miljö kvalitetsmål som bedöms vara relevanta för översiktsplanen.

Potentiella målkonflikter

Ett område för bebyggelseutvecklingen är invid kanten av Hellidsberget. Hellidsberget är utpekade som ett viktigt tätortsnära grönområde. Här är det viktigt med avvägningar för att undvika en intressekonflikt och att viktiga värden inskränks.

Det finns även potentiella målkonflikten mellan bevarande av skogs- och jordbruksmark och kommunens behov av mark för ny bostadsbebyggelse. Detta gäller speciellt i utkanten av Tidaholms tätort där flertalet av de utpekade utbyggnadsområdena står i konflikt med skogs- och jordbruksmark.

De kapacitetshöjande åtgärderna på väg 26 och 193 stämmer inte överens med ställningstagandet att GC-väg och kollektivtrafik skall prioriteras. Utbyggnadstakten av cykelbanor från Tidaholms tätort till kringliggande tätorter bör öka.

OSÄKERHETER

De positiva såväl som de negativa konsekvenserna är svårbedömda i sin helhet då genomförandet av översiktsplanen beror av flera olika faktorer som Tidaholms kommun själva inte råder över, exempelvis regional utveckling och privata initiativ. Flertalet ställningstaganden i översiktsplaneförslaget är generellt skrivna och skrivna på en strateginivå vilket i vissa fall gör det svårbedömt.

Konsekvensbedömningen görs med utgångspunkt att översiktsplanens respektive referensalternativets befintliga planer och ställningstaganden genomförs fullt ut. Det är dock inte säkert att alla delar av planen kommer att genomföras, då detta beror på en rad olika faktorer såsom ekonomi och samhällsutvecklingen i övrigt. Det går därmed inte med säkerhet att avgöra hur kommunen i framtiden kommer att utvecklas, varken med översiktsplanen eller i referensalternativet.

Effekten av exploatering i områden med värdefull skogs- och jordbruksmark är svårbedömd då översiktsplanen är på en övergripande nivå. Konsekvenserna av översiktsplanens omfattning beror dock på hur bebyggelsen utformas och vilken hänsyn den tar till ekologiska värden i omgivningen.

8 UPPFÖLJNING

Enligt 6 kap. 11 § miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning bland annat innehålla redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför. Vidare gällare att när plan som omfattas av kravet på en strategisk miljöbedömning har antagits ska den beslutande kommunen, enligt 6 kap. 19 § miljöbalken, skaffa sig kunskap om den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen faktiskt medför. Detta ska göras för att kommunen tidigt ska få kännedom om sådan betydande miljöpåverkan som tidigare inte har identifierats så att lämpliga avhjälpandeåtgärder kan vidtas.

Översiktsplanens miljöpåverkan bör följas upp i två hänseenden. Dels bör kommunen regelbundet följa upp det faktiska miljö tillståndet i kommunen och hälsotillståndet hos invånarna, dels regelbundet identifiera och bedöma i vilken omfattning översiktsplanens

riktlinjer och rekommendationer för miljö och hälsa får för genomslag i den kommunala planeringen.

Insamlade uppgifter om rådande miljöförhållanden bör sammanställas som underlag till den uppföljning av översiktsplanens görs vid aktualitetsprövning varje mandatperiod. Vissa åtgärder följs även upp inom ramen för kommunens ordinarie arbete. Uppföljning av vattenkvalitet genomförs av kommunen inom ramen för Vattenmyndighetens arbete. Det kan finnas behov av att se över och utveckla verktyg för uppföljning av andra miljö- och hälsoparametrar inom kommunen.

Kommunen kan följa upp om översiktsplanens miljöintentioner efterföljs genom att regelbundet granska detaljplaneprogram och detaljplaner.

9 REFERENSER

Skriftliga källor

Jordbruksverket, Kommunens möjligheter att bevara och utveckla jordbruksmarkens värden, 2015

Kommunprognos 2018, Tidaholm.

Kommunfakta, Tidaholm, 2015.

Tidaholms kommun, Cykelplan för gång- och cykelvägar, Tidaholm, 2017-2022

Tidaholms kommun, Plan för gång-, cykel- och mopedvägar, Tidaholm, 2011

Tidaholms kommun, Naturvårdsprogram, 2010-2014

Tidaholms kommun, Tematisk översiktsplan för vindbruk

Tidaholms kommun, Fördjupad översiktsplan för Tidaholms stadsbygd, 2009

Tidaholms kommun, Kulturmiljöprogram för Tidaholms kommun, 2018

Tidaholms kommun, Natur- och kulturguide, 2010

Digitala källor

Boverket, PBL Kunskapsbanken kulturvärden <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/kulturvarden/>

VISS - Vatteninformationssystem Sverige. <http://viss.lansstyrelsen.se/>

Naturvårdsverket. Sveriges friluftsmål. <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

Naturvårdsverket. Sveriges miljömål. <https://www.miljomal.se/Miljomalen/>

Länsstyrelsens WebbGIS. <http://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/Vastragotaland/Infokartan/>

Tidaholms kommun, luftföroreningar. www.tidaholm.se/bygga-bo-miljo--trafik/miljo--halsa/luftfororeningar.html

Tidaholms kommun, detaljplaner. <https://www.tidaholm.se/bygga-bo-miljo--trafik/samhallsplanering/detaljplaner.html>

Naturvårdsverket, miljö kvalitetsnormer för buller. www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Buller/Miljokvalitetsnorm-for-buller/

Naturvårdsverket, Skyddad natur. <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Naturvårdsverket, Sveriges friluftsmål. <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

Naturvårdsverket, Sveriges miljömål. <https://www.miljomal.se/Miljomalen/>

Trafikverket, klimat. www.trafikverket.se/om-oss/var-verksamhet/sa-har-jobbar-vi-med/Miljo-och-halsa/Klimat/

Luft i väst, Tidaholm.

www.luftivast.se/var/uploads/M%C3%A4tningar/hemstidaholm2018.pdf

Riksantikvarieämbetet, Handbok för kulturmiljövärdens riksintressen.

<https://www.raa.se/samhallsutveckling/riksintresse-for-kulturmiljovarden/handbok-for-kulturmiljovardens-riksintressen/>

Lagrum

Kulturmiljölagen (KML)

Miljöbalken (MB)

Plan- och bygglagen (PBL)

VI ÄR WSP

WSP är ett av världens ledande analys- och teknikonsultföretag. Vi verkar på våra lokala marknader med stöd av global expertis. Som tekniska experter och strategiska rådgivare har vi tillgång till ingenjörer, tekniker, naturvetare, planerare, utredare och miljöspecialister liksom professionella projektörer, konstruktörer och projektledare. Vi erbjuder hållbara lösningar inom Hus & Industri, Transport & Infrastruktur och Miljö & Energi. Med drygt 36 500 medarbetare på 500 kontor i 40 länder medverkar vi till en hållbar samhällsutveckling. I Sverige har vi omkring 3 700 medarbetare. www.wsp.com

WSP Sverige AB

121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7

T: +46 10 722 50 00
Org nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm
wsp.com

